

B.X.1. Statsministerens Reglement for Skolerne paa Grevskabet Christianssæde 1791 (approberet af Kongen).

Vi Christian, den syvende af guds nåde, konge til Danmark og Norge, de Venders og Goters, hertug udi Slesvig, Holsten, Stormarn, Ditmarsken og Oldenburg, gøre alle vitterlige; det, eftersom hr. Christian Ditlev Friderich greve af Reventlow til grevskabet Christianssæde, ridder, vores gehejmeråd og kammerherre samt præsidet udi vort rentekammer, hos os allerunderdanigst haver ansøgt og begæret vores allernådigste konfirmation på et af ham under 19. november forrige år forfattet og herfor i original vedhæftet reglement for skolerne på bemeldte grevskab Christianssæde såvel som og er af ham under samme dato, i overensstemmelse dermed forfattet og ligeledes hermed hæftet instruktion for skoleholderne i disse skoler af hvilke begge dele i vort danske kancelli findes ligelydende genparter. Da ville vi dette reglement tilligemed instruktionen, udi alle deres ord, klausuler og kunster, således som sammen her findes, allernådigst have konfirmeret og stadfæstet, så og hermed konfirmere og stedfæste, hvorfor vi, efter fornævnte gehejmeråd greve Reventlows endvidere, i den anledning, allerunderdanigst gjorde ansøgning, tillige allernådigste ville have bevilliget, at indkomsterne af Horslunde, Nordlunde, Tirsted, Vejleby og Skørringe degnekalde må, når disse kald i tiden vorde ledige, anvendes til fordel for sognenes skoler, således som vedhæftede skolereglement udviser samt af de penge, rug, byg og fourage, som hidindtil er bleven udredet af grevskabets bønder, ifølge repartitionen af 1742, til de skoler, som de hidindtil dels slet ikke, dels vanskelige, formedelst vejens længde, haver søgt, nemlig Halsted, Østoft og Landet, må herefter, når nærværende skoleholderne ved døden afgang, tilflyde de skoler på grevskabet, til hvilke vedkommende belejlig kan henlægges, imod at de skoler på bemeldte grevskab, hvor fra de dertil henlagte bønder bekvemmeligere kunne henlægges til andre skoler, ligeledes ved skoleholder Vacanie, miste det, for af en sådan afgang bliver en følge, så og at det må være greven tilladt, at påligne de bønder, som han henlægger til en bekvemmere skole, så meget, som han står i forhold til det, som andre bønder på grevskabet er pålignede, og endelig bifalder vi, at det skoleholderne i Halsted, Tvede og Skovby, efter grevens reglement, tiltænkte tillæg ej udbetales ham, men anvender til hjælp til at komme skoleholderne i den nye skole for disse byer, såvel som og at greven har anvendte de af de skolerne tillagte penge til, ved det kielske seminarium, at lade undervise skoleholderne til at lønne disse således, som den større nytte, de stifte fortjener, og til at anskaffe nyttige bøger til ungdommens brug; forbydende alle og enhver herimod, eftersom forskrevet står, at hindre eller i anden måde forfang at gøre, under vor hyldest og nåde.

Givet på vort slot Christiansborg udi vor kongelige residensstad København den 9. marts 1792

Under vor kongelige hånd og signet

Christian R.

Brandt Schow Colbiornsen Reiesen

T.

Gehejmeråd og kammerpræsident Christian Ditlev Friderich greve af Reventlow, konfirmation på et reglement for skolerne samt en instruktion for skoleholderne på grevskabet Christianssæde m.m.

Reglement for skolerne på grevskabet Christianssæde

Almindelige grundsætninger.

Intet er vigtigere for mennesket end den undervisning det får i ungdommen og den opdragelse der gives det til at danne hjertet og forstanden. Al undervisning, som ikke sigter til at opnå et af disse formål eller dem begge, tjener alene til at bebyrde ungdommens hukommelse, og fordærver og forvirrer mere hjertet og forstanden end forbedrer samme. Jeg har derfor holdt det for en af mine vigtigste pligter, herved at være betænkt på, for mine skoler på grevskabet Christianssæde at foreskrive den, i mine tanker nyttigste fremgangsmåde med undervisningen og derpå allerunderdanigst at udbede mig kongl. approbation på det at jeg med den fornødne alvorlighed kunne udrette det gode, som med et forbedret skolevæsen i så mange henseender til almuens nytte er at opnå. Det er unægteligt at den hele opdragelse ikke kan gives i skolerne, men at forældrenes forhold imod deres børn hjemme ligeså meget bidrager til opdragelsens gode eller slette fremme som skolegangen. Dog tør med vished håbes, at når skolegangen fornuftigere indrettes, og forældrene ser deres børns fremgang i det gode, at de fleste af dem ville byde hænderne til at befordre en forbedret skoleindretning, og at ikke få ville være så vanartede at søge at hindre det, som jeg med så megen iver, umage og bekostning, alene til deres nytte, foranstalter.

Imidlertid vil også for disse få med den kongelige approbation sættes grænser, og jeg ved samme bemyndiges til, ved passende straffe, at holde til dem ikke ganske at tilsidesætte deres pligter imod deres børn.

Skoleholderen bør aldrig glemme hovedhensigten, hvorfor han underviser, som består derudi, at børnene skal dannes til gode mennesker. Hans skole bør derfor så meget mulig være det sted, hvor børnene lære at udøve de dyder, som er vigtige for dem i det selskabelige liv.

Han bør stræbe efter tillige at gøre børnene opmærksomme på Kristi lærdom, at elske gud over alting, og sin næste som sig selv. Thi deraf flyder gudsfrygt og alle menneskelige dyder. Tidlig at bevæge alle børn til tjenstvillighed imod hverandre, til ærbødighed imod gud, til redelighed, til almindelig menneskekærlighed. Han bør selv, medens bønnen forrettes, vise og føle den allerstørste ærbødighed imod gud, han bør strengelige [*strengt*] holde de løfter, han giver børnene og vise den største medlidenhed mod de syge og fattige børn. Han bør have nøje tilsyn med børnenes lege i fritimerne, og søge at indrette dem således, at sjæl og legeme af dem kan have nytte. Han bør søge med eksempler at danne børnene. Dette virker med megen magt på barnet, når han elsker sin lærer.

Børnene bør erholdes til renlighed.

Det første som et lidet barn i skolen bør holdes til, er renlighed. Den kan fordres af det mindste og af det fattigste barn. Den bidrager meget i livet til helbredets vedligeholdelse, og den er en velgerning både for mennesket selv, som er renligt, og for den, som skal omgås med det.

Til orden.

Dernæst bør barnet vænnes til at være ordentligt såvel i henseende til tiden, at det til enhver ting nøje passer på samme, som også i henseende til brugen af de ting, som det har under hænde. Således som

barnet vænnes med små ting, vil det siden i den moderne alder være med vigtigere, og særdeles meget vindes for husfaderen med god orden.

Til at have gode sæder.

Barnet må medvidere vænnes til at have gode sæder, at forliges med de øvrige børn, at være tjenstfærdigt, at være høfligt og ærbødig imod de ældre.

Til arbejdsomhed.

Intet øjeblik må i skolen tilbringes i hvilket dets evner ikke sættes i arbejde. På alle måder må arbejdet gøres barnet angenemt [*behagelig*], og den sandhed stærkt indprentes det, at arbejdsomhed er en af de sikreste kilder til menneskets lyksalighed, til at befordre dets velstand, vedligeholde dets sundhed og bestyrke det i dyder.

Især bør dens hjerte eller vilje dannes.

Hjertet eller viljen bør skoleholderen især søge at arbejde på, og søge at opvække afskyen for alt det, som er ondt, og tilbøjelighed til det som er godt. kærlighed til gud, hvis velgerninger daglig omgiver os, og kærlighed til vore medmennesker, indbefatter alle vore pligter. Den kærlighed bør især indprentes dem imod deres forældre, søskende og de mennesker med hvilke de mest omgås, og af hvem de nyder velgerninger.

Undervisningen i religionen byggedes med bibelske historier.

Små børn ville kedes med, før de har beriget sig med mange foreløbige begreb, og før deres forstand har nået nogen modenhed, om man straks, som det plejer at ske, ville underrette den om alle vores religions sandheder. Den bedste måde derom at underrette dem er derfor, ved at vælge iblandt de bibelske historier dem, som kan være fattelige for deres forstand og røre deres hjerter. Disse gøre et tidligt og uudsletteligt indtryk på dem, hvorved de mere vil vinde i den praktiske kristendom, end i den moderne alder ved mange fornufts slutninger. Skoleholderen bør især undervise religionen praktisk, bevise dens sætninger ud af bibelen, men dog ikke glemme de beviser, som fornuften frembyder for at bestyrke samme. Hvor religionens hemmeligheder mødes, bør han alene blive ved bibelens tydelige sprog, men ingenlunde indlede sig i spekulative betragtninger eller bebyrde barnet med noget af den sædvanlige systematiske terminologier.

Lyst til dyd opvækkes med fortællinger om store og gode handlinger, mest ud af fædrelandske historier, men også ud af andre landes.

Fædrelandets historie, når formålet af samme er at opvække kærlighed til fædrelandet og til dyd ved fortællinger om vores værdige mænds bedrifter, har også en meget stor nytte, endog for de mindste børn. Og meget dydige handlinger fortalte ud af andre landes historier må ikke blive ubenyttede i skolerne, fordi de ikke er skete i fædrelandet, da de ville lære børnene at anse alle mennesker som brødre og betage [*hindre*] dem ukærlige og ubillige fordomme imod fremmede. Når de lærer at elske og agte højt deres egen nation, kunne disse menneskeligheden vanærede fordomme uden fare ryddes af vejen. Geografien skal ikke drives særskilt men altid tilligemed historien, så vidt deraf behøves.

Naturhistorien og naturlæren anvendes til at lære børnene guds almagt, visdom og især hans godhed at kende. Og til at give dem nyttige kundskaber i deres tilkommende håndtering.

Naturhistorien og naturlæren giver så utallige, mange beviser på guds almagt, visdom og især hans godhed, at skolelæreren aldrig kan give børnene for megen kundskab udi disse videnskaber, der desuden i de fleste begivenheder i livet er nyttige når især det udvælges, som har indflydelse i bøndernes håndtering, og hvorved lejlighed gives til at udrydde overtro og skadelige fordomme. Agerdyrkning, havedyrkning, de første grundsætninger af mekanikken, må korteliger [*kort*] tages i forbindelse med disse videnskaber.

Intet begreb må gives barnet i religion eller andre videnskaber, som det ikke kan fatte og derfor undervisningen indrettes efter som dets evner tiltages.

Med alle videnskaber, men især med religionen, må læreren gå stykkevis frem, og efterhånden som barnets evner og kundskab tiltager, går fra de lettere og simple begreb til de vanskeligere og mere sammensatte.

Om nødvendigeste af regning og skrivning bør ethvert barn vide.

Regning og skrivning er så nødvendig i det menneskelige liv, at intet barn må anses for at have fået sin skolegang, som ikke der udi har gjort så megen fremgang, at det i tiden i dets håndtering derved kan hjælpe sig.

I tiden den nødvendigeste kundskab om landets love gives.

Så megen kundskab om vore love burde også gives børnene, at de kunne vide deres tilkommende fornemmeste [*vigtigste*] rettigheder og pligter. Men så længe er til denne undervisning fornøden lærebog, som dog ventes snart at ville udkomme, ikke er trykt, ville skolen i denne del ikke kunne give børnene den fornødne kundskab.

Og til opbyggelse og fornøjelse nogen undervisning i at synge og i musikken gives.

Det var at ønske, at børnene kunne nyde nogen undervisning i musikken, dels for sangens skyld i kirken, som derved ville blive meget opbyggeligere, dels også for at oplive landalumni til glæde og forfine dens følelser.

Legemlige øvelser må ikke hellere forsømmes og bør tjene til en belønning.

Legemlige øvelser forøger legemets styrke og behændighed og er derfor meget nyttige for alle mennesker, men dog mest for den med hænderne arbejdende stand. De er børnene behændige, og kan tjene dem som belønning, når de har været flittige, de bør derfor ikke forsømmes ved skolerne, alene der iagttages, at de sker med den fornødne forsigtighed.

Børnene bør anstreges med måde således at skolen bliver dem behagelig.

Børnenes sjælekræfter bør anstreges og udvikles i skolerne, men anstrengelser bør ske med måde og således, at børnene i almindelighed selv udi skolegangen finder en fornøjelse. Det behagelige må blandes med det alvorlige, deres sanser i begyndelsen mere end forstanden bruges, og bestandige afvekslinger gøre opmærksomheden lettere for dem.

Skoletiden må derfor være kort og børnene imellem timerne have tilladelse at røre sig.

Skoletiden skal også være så kort, at et barn ikke kan kedes ved den, og børnene imellem timerne har tilladelse til at røre sig uden for skolen til forfriskning for sjæl og legeme. Skoletiden skal derfor også være kort, at den med des mere alvorlighed kan holdes over, at forældrene flittigt lader børnene gå i skolen, da de beholder tid nok tilovers til at bruge dem hjemme.

1. Om skoledistrikterne

Skoledistrikterne uddeles således, at børnene i almindelighed ikke får over en fjerdingsvej [1,8 km] at gå.

På det at skolerne til alle årets tider flittig af børnene kan besøges, flytter jeg på Christianssæde gods Vejleby skole til skellet af Vejleby sønder mark på Brandstrup vester mark, og opbygger en nye skole i Vejleby hestehave, som nu er tillagt Opager by til græsning. Så giver jeg også 6 tønder land af Skelstofte hovmarker til derpå at opbygge en ny skole. Ved hvilke flyttende og nyopbyggende skole, det vil opnås, at på meget få bøndergårde nær, ingen vil have over en fjerdingsvej til skolen.

Hvortil de fornødne stier, gangbroer og stenter [*overgang over et gærde*] indrettes.

Tillige pålægger jeg alle grevskabets bønder at lade skolebørnene på nærmeste og belejligste vej have gang over deres marker, og skulle dertil på et eller andet sted behøves stenter over gærderne eller gangbroer over grøfterne, så vil jeg første gang give dertil det fornødne træ, hvorefter enhver siden selv på sin grund skal være forpligtet at holde den ved lige.

Og i tilfælde af gangstene sner til, vejene straks opøses [*skovles bort*].

Skulle gangstenene sne til således, at børnene derfor ikke kunne komme til skolen, skal vedkommende inspektør eller forvalter foranstalte, at vejen straks åbnes, hvor det med mindste vanskelighed lader sig gøre. Til hvilken ende han med vedkommende 8 mænd har at aftale, hvor disse veje i så tilfælde bør opkastes, og hvem dertil skal være behjælpelig, på det at, når så dyb sne er falden, enhver straks kan vide, hvad han har at forrette og skolegangen altså kan vedblive uafbrudt.

De nærmeste gårde, så vidt rummet i skolen tillader det, lægges til hver skole.

Til skolerne lægges, uden hensigt til hvad sogn beboerne henhøre, de beboere, som ligger enhver skole nærmest, for så vidt børnene i skolen kan rummes. Den nærmere bestemmelse, hvilke gårde og huse der skal henlægges til ethvert distrikt, forbeholder jeg mig efterhånden at gøre, når Vejleby skole flyttes, de 2 nye skoler opbygges, og de i et hvert distrikt endnu uudsiftede byer udskiftes. Hvilke forandringer dog skal ske uden de skoleholders tab, som med sådan forandring mister noget af sit skoledistrikt, således som i det følgende nærmere skal forklares. Så længe indtil jeg gør sådan nærmere bestemmelser, forbliver skoledistrikterne, som de nu er.

Børnene indskrives når de have fyldt det 6. år hver påske og mikkelsdag.

Alle børn, såvel drenge som piger, skal uden undtagelse høre til det skoledistrikt, hvor de opholder dem, og holdes til at søge skolen så snart de har fyldt deres 6. år, og indtil de har lært alt det, de vil behøve at vide i

deres tilkommende stand og vilkår, hvilket næppe vil opnås førend de er 14 til 16 år gamle, når det skal være således, at det kan være dem til sand nytte, gavn og fornøjelse. I sådan tid må de derfor vedblive at besøge skolen efter den herefter foreskrevne måde, men har de lyst, kan de besøge den endnu længere, for at blive desto mere fuldkommen.

Hver påske og mikkelsdag indskrives de børn i skoleprotokollen, som har fyldt deres 6. år efter en ekstrakt af kirkebogen, som vedkommende sognepræst meddeler skoleholderen.

Og når de flytter til et andet distrikt melder den ene skoleholder det til den anden.

De børn, som ellers flytter fra et skoledistrikt til et andet, anmelder den ene skoleholder til den anden, på det at de straks i skoleprotokollen på det sidste sted kunne antages og holdes til at besøge skolen.

2. Om skoletiden

Skoletiden bestemmes forskellig efter dages længde.

Skoletiden bliver følgende, nemlig: fra den sidste marts til den 8. september fra klokken 7 om morgenen til kl. 11 om formiddagen, og fra kl. 4 til 6 om eftermiddagen. Fra 6. til 30. marts og fra 8. septbr. til 5. oktobr. bliver skoletiden om formiddagen, som anmeldt, men om eftermiddagen begynder den kl. 3 og endes kl. 5. Fra 6. febr. til 5. marts og fra 6. okt. til 3 novbr. begynder skolen om formiddagen kl. 8 og vedbliver til kl. 12 og eftermiddagsskolen holdes fra kl. 1 til en halv time før solens nedgang efter almanakken. Fra 4. novbr. til 5. febr. begynder skolen ½ time efter solens opgang og vedbliver indtil kl. 12 og eftermiddagsskolen begynder fra kl. 1 og vedbliver indtil ½ time før solens nedgang, alt efter almanakken.

I høsten er ingen skolegang, og gårdmændenes børn nyder frihed i sædetiden [såtid] om foråret og efter høsten.

4 uger fra rughøstens begyndelse skal skolen være lukket, og skoleholderen skal have disse 4 uger fri, for at anvende dem til nye øvelser i undervisningsmetoden, og børnene skal være deres forældre til hjælp i marken. Skulle imod formodning høsten vare længere end 4 uger, da skal skoletiden så meget længere udsættes, efter skolekommissionens eragtning [meningstilkendegivelse], det skal desuden stå gårdmændene frit at holde deres børn, eller børn, som tjener hos dem, fra skolen 14 dage i sædetiden om foråret og 8 dage i sædetiden om efteråret, hvilke dage enhver gårdmand kan vælge, efter som han til sin avlingsdrift finder belejligst. Og når de tilsiges til hoveri, hvortil børnene kan bruges, må de have tilladelse til at holde dem den dag hjemme, dog at de dagen efter tilkendegiver skoleholderen årsagen. I sygdomstilfælde skal forældrene eller husbonden ligeledes sørge for, at skoleholderen dagen efter at barnet er bleven sygt underrettes om årsagen, så snart de eller deres børn ville undgå at antegnes som de, der har forsømt skolen. Skulle så ondt vejrlig [vejr] indtræffe, eller vejen ved stærk regn eller tøjbrud blive så oversvømmende, at børnene ikke kunne komme til skolen, skal skoleholderen i hans flidsjournal anmærke det til børnenes undskyldning. Dog gælder dette alene om sådanne, som har at gå en lang eller sådan slem vej, da de andre børn ikke må tage anledning deraf at forsømme skolen.

Børnene skal møde noget før den bestemte tid.

Børnene skal møde så betids [*til tiden*], at de i det seneste, når med skoleklokken ringes, som sker 5 minutter før de i det foregående bestemte skoletid, kunne indtræde i skolen og tage deres plads, inden skoleholderen kommer, uden at snakke højt eller beskæftige sig med andre ting. Kommer de noget tidligere søger de ligeledes, som anmeldt, straks deres plads.

De små børn eller 1. klasse går i eftermiddagsskolen og de større eller 2. klasse i formiddagsskolen.

De små børn fra 6 til 8. år går i eftermiddagsskolen og behøver ikke at komme om formiddagen. Derimod kommer de ældre børn i formiddagsskolen og behøver ikke at komme om eftermiddag.

I de skoler, som er inddelte i 2 klasser kommer 2. klasses børn om formiddagen, og 1. klasses om eftermiddagen, således at hvert barn over 8 år eller det, som går i 2. klasse, altid når dagens længde det tillader, undervises i 4 timer og de små kun i 2 timer.

Dog formaner ingen, når han er opmærksom at benytte begge skoletiderne.

Dog skal ingen være formanet, om han har lyst, længere at benytte skolen, men ingen skal tvinges dertil, når han har endt sin skoletid, og det antegnes, når en viser sig mere og særdeles flittig.

Og såvel de større som de mindre børn kan, når forældrene ikke kan undvære dem eller skolevejen er for besværlig, få tilladelse en tid lang at blive fra skolen.

Skulle nogen ej kunne miste de større børn om sommeren, skal det heller ikke være dem formanet at beholde dem hjemme, når de melder det til skoleholderen, som indberetter det til skolekommissionen, og kommissionen finder, at forældrene eller husbonden ikke kan undvære dem, og når sådanne børn siden uafbrudt besøge vinterskolen. Så må det også være forældre og husbonden tilladt, hvor der er langt til skolen, at beholde små børn vinteren over hjemme, når de i forvejen tilkendegiver det for skoleholderen, og lade børnene uafbrudt besøge skolen om sommeren, samt drage omsorg for, at børnene i den tid de udebliver fra skolen, så ofte, som muligt, gentager hvad de har lært. I hvilken hensigt sådanne børn hver måned engang skulle møde i skolen og gøre rede for deres kundskab.

En lektionstabel ophænges i skolen.

Enhver dagsforretning bør være inddelt efter de kundskabers forskellige beskaffenhed, som børnene skulle lære. En tabel, såvel for den 1. som for den 2. klasse, hvorpå timerne nøjagtig er inddelte, skal opslås i skolen, således, at enhver på denne tabel kan læse, hvad der i enhver time skal forrettes.

Skoleholderen bør overlegge [*sammenholde*] med præsten, hvorledes denne tabel skal indrettes og efterhånden forandres, og i skolekommissionen forelægge forlaget dertil til sammes påfølgende beslutning. Uden rigtige årsager bør ikke afviges fra den i tabellen bestemte orden, og når det sker, sådant antegnes i flidsjournalen.

Børnene skal søn- og helligdage gå i kirken og den voksne ungdom være til stede ved katekisationen og visitationer.

Søn- og helligdagene må børnene af 2. klasse, eller, hvor ingen klasser er inddelte, børnene, som er over 10 år, møde skoleholderen ved kirken, ligesom alle ugifte ikke må forsømme de hver anden søndag i kirken fuldende katekisationer. Børnene følge da skoleholderen ind i kirken, hvor de forbliver, indtil hele tjenesten er forbi. Han må påse, at de er klædte ordentlige og renlige. Hvis ikke afvises de første gang fra kirken, men sker det oftere, anses de efter omstændighederne, thi skønt de er fattige og deres klæder ringe, må de dog altid være renlige. De børn, som, uden at gøre nogen lang omvej fra deres by, vel kunne forsamle sig i skolen, forinden gudstjenesten begynder, skulle der forsamle sig, og med skoleholderen gå til kirken. Og skulle da et eller andet af disse børn, som anmeldt, ikke være renlige og ordentlige klædte, da skal han lade det blive tilbage i skolen, eller lade det gå hjem.

Og anvises plads i koret eller andre belejlige steder i kirken.

Skoleholderen anviser så mange af børnene plads i koret, som, foruden konfirmationsbørnene, der kan rummes, og vælger han dertil især dem, som har de bedste stemmer, og bedst vide at holde tonen i salmerne.

Hvor de kan være under opsyn og vænne dem til at slå salmerne op og tone dem ret.

De øvrige børn anvises plads for deres forældre eller husbønder, eller, hvor de bedste lejligheder til den i hver kirke findes. I Horslunde kirke f.eks. ved orgelværket, hvor de bedst kan være under opsig, og lære at slå salmer op og tone den ret.

Det tillades forældrene og husbønder iblandt at beholde et barn hjemme, når det næste søndag møder i kirken.

Skulle forældrene eller husbonden iblandt behøver et barn hjemme alle søndage for at have tilsyn i huset, må de altid se til, at det barn, som har været hjemme den ene søndag, møder den næste i kirken. Ellers antegnes årsagen, hvorfor det ikke er sket, og meldes det af skoleholderen til præsten, for i tide kan rådes bod på sådan forsømmelse.

Og straffes, om de ikke lader børnene møde.

Findes skylden hos forældrene, bøder de 2 skilling for hver gang til skolekassen. Er skylden derimod hos børnene, anses de selv derfor, og når bispen eller præsten lader bekendtgøre, hvad tid de agter at undersøge ungdommen i deres kristendom, da må hele menigheden med deres børn og tjenestefolk indfinde sig, og hvem det ikke gør, vente derfor at værre anset.

Vinterskolen holder for de konfirmerede fra kl. 5 til 6, for at øve dem i at regne og skrive.

For alle dem, som har været til konfirmation, men fremdeles vil vedblive at søge skolen, for at blive mere og mere øvet i deres skrivning og regning, holder vinterskolen en time om aftenen mandag, tirsdag, torsdag og fredag, og ingen husbond må forhindre sine tyvende at søge samme.

Og forelæsning for de voksne holdes om vinteren onsdag og lørdag.

Endelig holder skoleholderen om aftenen en forelæsningstime for de gamle om onsdagen og lørdagen, og denne kan søges af enhver som har lyst at benytte lejligheden til at få bedre kundskaber, og at tilbringe de lange vinteraftner på en angennem måde, da han snart selv vil føle nytten og fornøjelsen af undervisningen.

Ligprædikener, brudevielser og trolovelse skal ske på sådanne tider, som ikke er skolegangen til hindre.

På det at skolen ikke skal afbrydes, når der er ligprædiken eller brudevielser, så skal herefter i alle skoledistrikter, hvor skoleholderen forretter degneembedet, ligene, uden undtagelse, være kl. 11½ på kirkegården, og brudevielser ligeledes begynde på samme tid. På sådan en dag endes skolen kl. 11 og begynder igen kl. 2, og i så fald om det er på de årets tider, hvor eftermiddagsskolen skal begynde kl. 1, tilkendegiver skoleholderen det for de små børn dagen i forvejen. På det at de ej møde forgæves. Trolovelserne skal ligeledes ske, således, at skolen ikke forsømmes derover, når skoleholderen ved den skal være til stede.

3. Om undervisningsmåder

Det meste foran findes i skoleholderens instruktion.

Alt det, som om undervisningsmåden i det af mig udstedte og herved følgende instruktion for skoleholderen er bestemt, gentages her ikke, men hertil føjes alene, at kommissionen derved skal have et nøje tilsyn og våge over, at enhver skoleholder bruger den læremåde, som, efter børnenes kundskab og evner, og, efter hans egen duelighed, kan anses for den bedste.

Efter skoleholderens duelighed vil kommissionen altid bestemme en forskellig undervisningsmåde i skolerne, og dette vil især finde sted med de gamle skoleholdere.

Skoleholderens duelighed, når også herefter søges at træffe det bedste valg, vil altid blive forskellig, så at en skoleholder vil kunne udrette mere end den anden. Skolekommissionen må derfor, hvor der findes en mindre duelig lærer, indskrænke undervisningen derefter, på det at det nødvendigeste dog alle vegne kan læres, og dette behøves især nu, da der endnu findes en del skoler, som ikke er besatte med seminaristisk underviste skoleholdere, af hvilke man derfor ikke hellere kan vente så meget. Imidlertid findes der dog, endog iblandt de ældre skoleholdere, nogle, som har evner og lyst til at undervise børnene på den forbedrede undervisningsmåde. Disse må det tillades af skolekommissionen at benytte sig af sådanne bøger, som den finder, at de har kundskab nok til at bruge, og at indrette undervisningen således, som til nytte for børnene bedst kan ske. Men de bør ikke benytte sig af flere eller andre bøger, eller bruge en anden undervisningsmåde, end den kommissionen finder den skikket til at bruge, på det de ikke, ved således at undervise uden tilstrækkelig kundskab, skulle skade mere end gavner. I alle skoler, enten skoleholderen er seminaristisk undervist eller ikke, påses, at børnene intet lærer udenad, uden at forstå meningen deraf, og at de således, som i det følgende nærmere bestemmes, vil straffes for deres forseelser, men aldrig mishandles.

Skoleholderne skal altid være pligtige til, at benytte de forbedringer i metoden og lærebøger, som kommissionen i tiden anser tjenlige.

Man må håbe, at undervisningsmåden alt mere og mere vil forbedres og flere og flere gode bøger og andre hjælpemidler erholdes [*komme i besiddelse af*]. Skoleholderen bør da af skolekommissionen befales til at bruge nye bøger, charter [*forskrifter*], tabeller, forskrifter og hvad andet til børnenes undervisning af kommissionen agtes tjenligt, på den måde, som den finder mest passende til at opnå dette reglements hensigt.

4. Om det hvori skal undervises

Et barn, som løslades af skolen, skal vide at læse alt både trykt og skrevet, kunne gøre rigtighed for det væsentligste af religionen og vide at anmærke og regne det, som det i livet nødvendigt behøver for ikke at stor fare at bedrages af andre.

Et hvert barn skal, foruden det løslades fra skolen, kunne læse alt trykt og skrift, og kunne give fornuftig rede og rigtighed for de væsentligste dele af kristendommen, som også forstå så meget af skrivning og regning, at det selv kan mærke og regne det for samme fornøden, uden at løbe fare af andre, som nytte dets vankundighed at bedrages. Forinden noget barn derfor må forlade skolen, skal det af skolekommissionen have et bevis på, at det har erhvervet den anmeldte kundskab. I dette bevis anføres tillige, hvorledes dets opførsel hidindtil har været, på det at enhver kan vide hvad han af sådant et barn kan vente. De der formedelst forsømmelse eller modvillighed ej lære så meget, må vedblive indtil de har lært det, om de endog blive nok så gamle.

At et vel undervist barn fordres, at det ved at gøre fornuftig rede for religionen, skriver en ren hånd og ortografisk, regner færdig, ved det nyttigste af naturhistorien, naturlæren, fædrelandets og andre historier og ved ordentlige og tydelige skriftlig at opsætte sine tanker.

Dette er det mindste, som et hvert barn i fremtiden bør lære, hvor slet nemmer og lejlighed det end har, men af skoleholderen bør kunne fordres, at de børn, som har god nemme og som er flittige, kan gøre god rede for deres religion, og svare med egne ord fornuftigt på det, som de adspørges om. At de skrive en ren hånd, som er fuldkommen læselig, og, at de kan regne foruden de 4 specier, reguladetri og brøkregning. Af de skoleholdere, som er seminaristisk underviste, ønskes endvidere at sådanne børn skal kunne gøre rede for det, som af naturhistorien, naturlæren, fædrelandets og andre landes historie kan være nyttig for dem, så må de også, når dem opgives nu ikke alt for vanskelig materie [*stof*], være i stand til derover skriftlig, ordentlig, tydelig og ortografisk rigtig at opsætte deres tanker.

5. Om skoledisciplinen i og uden for skolen og om straffe for forældre, husbønder og skoleholdere

Børnene skal komme i skole med vaskede hænder og ansigt, klippede negle, kæmmede hår, uden selvforskyldte pletter og være fri for utøj.

Børnene må altid være renlige og ordentlige påklædte, og derfor møde med vaskede hænder og ansigt, med klippede negle, kæmmet hår og uden selvforskyldte pletter og urenlighed, thi ellers blive de, når advarsel ikke hjælper, sendte hjem for at forbedre fejlen.

Om de vedbliver at blive urenlige, straffes de eller deres forældre og husbønder om disse er skyld der udi.

Og hjælper dette ikke, bliver de satte på en bænk for sig selv i skolen, fraskilte de øvrige børn. Hjælper det ikke bliver de igen satte på en sådan bænk og, efter at skolen er ude, i de øvrige børns nærværelse vaskede uden for skolen, og hjælper det ikke, da indberettes det af skoleholderen til skolekommissionen, på det at enten de eller deres forældre eller husbønder, om de skulle være uden skyld der udi, derfor kan anses med straf, de sidste med straf fra 4 til 8 s. for hver gang de der udi skyldig findes.

De børn som har utøj på sig, må ikke sidde iblandt andre børn, som ikke har det, deres hætter eller huer må heller ikke kom ind i skolestuen, og skoleholderen skal, så snart han sådant fornemmer, derom underrette forældrene eller husbonden, og finder han da, efter 14 dages forløb, at de endnu ikke er rene for utøj, skal han anmelde det for skolekommissionen til sammes påkendelse hvad straf barnet skal lide, eller om det er forældrenes eller husbondernes skyld, da skal disse ansættes med en straf fra 4 til 8 s. for hver gang barnet møder med utøj.

Børn som har udslæt må ikke komme i skolen, men kureres på herskabets bekostning, og, om forældrene eller husbonden viser sig forsømmelige i at bruge lægemidlerne, straffes det.

Intet barn, som får fnat, skurred hoved [*Hovedskurv = fnat eller andre hudsygdomme med udslæt*] eller anden mistænkelig udslæt, må tillades, så længe det deraf ikke er helbredt, at besøge skolen. Skoleholderen skal straks anmelde det til vedkommende inspektør eller forvalter, på det at barnet på herskabets bekostning straks kan tages i kur, og skulle forældre eller husbønder vise sig forsømmelige i at lade børnene bruge det for form dem anordnede, da skal de derfor ligeledes straffes med en mulkt af 4 til 8 s. om dagen efter skolekommissionens nærmere kendelse.

Skulle noget barn være blevet syg af småkopper, mæslinger, skarlagensfeber, forrådnelsesfeber eller såkaldte sprinkler [*pletformet udslæt*], blodgang, eller anden sådan smitsom sygdom, da må skoleholderen ikke tillade, at det kommer i skolen, førend 6 uger, efter at det af sygdommen er ganske helbredet, og må han i hans journal antegne årsagen, hvorfor barnet således ikke må besøge skolen.

Den første gang et barn kommer i skolen, skal skoleholderen især være agtpågiven, om det er renligt og være strafundergiven, om ikke det for ham befalede renligheden betræffende, af ham efterkommes.

Den første gang især når et barn kommer i skolen, må skoleholderen nøje efterse, om det findes besmittet med utøj eller udslet, og derefter jævnligne dermed have tilsyn, da han, efter omstændighederne, om han det efterlader, kan vente derfor af kommissionen at anses. Det påligger også at hvert medlem af skolekommissionen, når de kommer i en skole, at tilse, at børnene er renlige, og, om de ikke er det, da at anmelde det for kommissionen.

Børnene skal imod skoleholderen vise sig ærbødige og lydige.

Børnene skal imod skoleholderen vise den største ærbødighed og lydighed og intet foretage i skolen, uden hans tilladelse, allermindst må de i skolen begynde trætte [*splid, klammeri*] eller alarm. Når skoleholderen tilspørger nogen, må han altid svare stående, og således vise den ærbødighed og agtelse, han skylder ham.

Ligesom børnene hver dag også må hilse ham stående, når de ser ham første gang i skolen.

Skoleholderen skal også vænne dem til at være høflige i og uden for skolen.

Skoleholderen bør også vænne børnene til at være høflige såvel i som uden for skolen, hvortil de snart vil vænnes, når han foregår dem selv med et godt eksempel. Dog bør han, med at vænne dem til høflighed, hverken lære dem at smigre, eller være krybende for nogen.

Forældre og husbonder er det tilladt at besøge skolen, men de må ikke forstyrre undervisningen, ikke børnenes nærværelse ytre nogen misfornøjelse, langt mindre sætte ærbødigheden imod skoleholderen ud af øjne, da de med deres klager kan henvende dem til kommissionens medlemmer, eller til kommissionen selv.

Det er forældre eller husbonder tilladt at indfinde sig i skolen, når de vil, og skal skoleholderen da anvise dem en plads, hvor de ikke må forstyrre undervisningen, og skal de vise skoleholderen al høflighed og ærbødighed, og skulle de imod formodning finde eller noget have at anke på i skolen, da skal det være dem tilladt, efter at skolen er ophørt, at ytre det for skoleholderen eller, om de finde det for godt for præsten eller noget andet medlem af skolekommissionen, eller for kommissionen selv, men de må ikke understå sig derom at ytre sig i børnenes nærværelse, og endnu mindre at være grove eller uhøflige imod skoleholderen under straf af 1½ til 4 rd. efter kommissionens nærmere kendelse.

Forældrene skal også uden for skolen anholde børnene til høflighed og lydighed og hjemme gentage hvad børnene i skolen har lært, så også rådføre sig med skoleholderen hvad der kan tjene til deres bedste.

Da børnene ikke er den mindste tid i skolen, så er det så meget mere nødvendigt, at forældrene og vedkommende have nøje opsigst på børnenes sæder, når de er hjemme og under deres opsyn, at de især påser, at de er lydige, ærbødige, høflige og venlige. Overmåde nyttigt og fordelagtigt vil det være, når forældrene underholde sig med børnene over hvad de den dag har lært i skolen, erkendte sig om opførsel, hvorledes de på vejen har beskæftiget dem og hvad der især har givet indtryk på deres sanser. Når de da

tillige opmuntrer børnene, og gentage det den dag lærte, og de flittig med skoleholderen ville overlegge hvad, der kunne tjene til deres børns sande nytte, ville de så meget hastigere glædes med deres fremgang.

Skoleholderen skal især holde børnene til at være sanddrue og uden skånsel påtale sammensat løgn, tyveri og anden synd til straf, efter skolekommissionens kendelse.

Skoleholderen skal for alting tilholde børnene at være sanddru, og forsætlig frembragt usandhed må aldrig hengå ustraffet: Den største straf bør være på sammensat løgn, og på tyveri, hvilken efter skolekommissionens nærmere kendelse, i skolen, bør straffes, enten så forseelsen er begået der eller uden for samme. Anden synd, som banden, bør ikke hellere nogen tider blive ustraffet.

Børnene anvises enhver sin plads, som de må beholde, så længe skoleholderen ikke anviser dem en anden.

Børnene må kende deres plads og ikke forandre dem uden at skoleholderen af andre årsager anviser dem anderledes. Disse anvises de små børn, når de første gang møde, og må de siden altid søge de samme. Skulle skoleholderen gå ud og forlade stuen på nogen kort tid, må ingen imidlertid forlade sin plads, men forholde sig rolig og findes i samme orden, når skoleholderen kommer ind igen.

De sidder efter deres ordentlige opførsel, fornuftig kundskab, opmærksomhed og evner.

Ordenen, efter hvilken børnene sidder på bænkene, bestemmes ikke efter alderen eller årene de har gået i skolen, heller ikke efter deres evner alene, men ordentlig opførsel, fornuftig kundskab, opmærksomhed og evne samlet, giver et barn fortrin for et andet i sædet. Men hvor alt dette er samlet, der går de forud som har den mest fornuftige kundskab. Tit må derfor en med mere evne sidde under andre, som har mindre, når han ved gentagen uopmærksomhed og slet opførsel har tabt sin øvre plads; og sidder han engang neden for, kan han ikke så snart rykke op igen. Pige- og drengeskolen skal sidde særskilt i skolen. 2 gange om formiddagen tillader skoleholderen børnene på en kort tid at gå ud i luften, drengene for sig og pigerne for sig, og ligeså tit om eftermiddagen.

På et vist sted i skolen lægges skrive- læsebøger og regnetavler og pålægges det de ordentligste børn dermed at have tilsyn med de øvrige.

Der bør være et vist sted i skolen, hvor skrive- læsebøger og regnetavler forvares. Skoleholderen må have tilsyn med, at disse bøger holdes renlige og ordentlige. Som en belønning for de ordentligste børn, skal han betro dem at have tilsyn med et vist antal af de øvrige børn, at skrivebøgerne, hver gang de er brugte, forvares og henlægges på det hertil bestemte sted.

Spisevarer, som børnene medbringer, må forvares i et dertil indrettet skab i forstuen, til hvilket et af børnene anbetros nøglen.

Børnene må ikke medbringe spisevarer i skolestuen, på det at den ikke opfyldes med lugt af maden. Men hvem der medbringer mad, skal lægge den i forstuen i et hertil indrettet skab. Til hvilket en af drengene, som skoleholderen dertil betror, skal have nøglen og åbner det, når skolen er ude, at enhver uden trætte kan få sit.

I skoleholderens flidsjournal indføres om et hvert barn, om det er kommet til rette tid, for sildig eller udeblevet og af hvad årsag, om det er straffet eller belønnet og hvorfor skolen ikke er holdt.

Skoleholderen skal holde en flidsjournal, udi hvilken skal indføres med tegn, som af skolekommissionen dertil udvælges, om et hvert barn, om det er kommet til rette tid, eller for sildig, eller ganske udeblevet, og anmærkes, af hvad årsag det er udeblevet, om det har udmærket sig med flid, eller, om det har gjort sig straf skyldig, og i så fald hvad straf eller belønning det har fået. I denne journal skal han også indføre, når skolen ikke er blevet holdt og af hvad årsag.

I skoleprotokollen indføres en ekstrakt af flidsjournalen på hvert barns folium og anmærkes dets evne lyst og fremgang i det, hvori det undervises, samt dets øvrige opførsel, hvilket hvert $\frac{1}{4}$ eller $\frac{1}{2}$ år offentlig oplæses.

Desforuden skal skoleholderen holde en af mig autoriseret protokol, hvori alle de, som endnu ikke har været til konfirmation, skal indføres, og ved hver især på sit folium anmærkes: når og på hvad tid det har besøgt eller forsømt skolen, dets evne og lyst, dets fremgang i det hvori det undervises, samt dets øvrige opførsel, hvilket siden hvert halve eller fjerding år udi skolekommissionen i forældrenes og børnenes overværelse til opmuntring og advarsel, samt efterretning for vedkommende offentlig skal være bekendtgjort.

Når et barn ser at et andet begår en fejl, må det tilkendegive det skoleholderen på en sømmelig måde.

Når et barn i skolen på et andet ser nogen urimelighed, eller ser, at det begår nogen fejl som skoleholderen ikke straks måtte kunne blive var, da skal det tilkendegive det med at opløfte hånden, men uden at gøre videre alarm, og må det blive siddende på sin plads. Giver flere børn sådant tegn på en gang, udspørger skoleholderen en af dem, og retter selv fejlen.

Allehånde legemlige straffe, såvel som skældsord forbydes.

Da det ikke er stokken, som skal danne mennesket, men en god opdragelse og undervisning, så at hvad som foretages, sker ikke af frygt eller tvang, men af lyst og overbevisning, fordi det er godt og pligt, så bliver i henseende til skoledisciplinen følgende fastsat: Alle hårde straffeinstrumenter afskaffes aldeles, ligeledes må ingen ørefigen, stød eller slag med hånden, riven eller trækken i hårene, kniben i ørene, skældsord osv. på nogen måde have sted. Skulle sådant mod formodning alligevel bruges, så har hvert barn ret til at besvære sig derover, og at tilkendegive det for præsten, eller til hvem af skolekommissionen, der første kommer i skolen, dog må det ske i skoleholderens nærværelse og med den ham skyldige ærbødighed. Et ris og en tynd tamp er det, som alene tillades, men tampen ikke for det største straffer, og ikke uden skolekommissionens kendelse. Skal nogen udelukkes fra skolen, eller rykkes ned i en ringere klasse, skal det ske efter skolekommissionens kendelse, derimod bliver ved de ringere forseelser, som straks kan straffes, følgende at iagttage:

Alle fejl rettes første gang med formaninger.

Alle fejl uden undtagelse, når de sker første gang, rettes med formaninger og advarsler, for, om muligt, med godhed og kærlighed at vise børnene deres eget bedste, dog må modvillighed og opsætsighed mod skoleholderen af børn, som er over 8 år, sammensat løgn og tyveri altid indstilles kommissionen, hvad den ved hvert enkelt tilfælde vil finde fornødent at fastsætte.

Hjælper de ikke, så tilrettesættes barnet med betydning om den påfølgende straf og siden straffen.

Hjælper skoleholderens advarsler ikke og barnet vedbliver sine lyder [fej],, så må det offentlig for alle skolebørn tilrettesættes med straffens betydning, der vil påfølge sådan fremturen, og siden straffes sådan et barn uden skånsel, efter forseelsens beskaffenhed, såsom, de børn, der forsømmer skolen 3 gange eller er uordentlige og urenlige påklædte, må sidde på skammebænken, stå eller vende ansigtet mod væggen.

Efter forbrydelsens beskaffenhed træffer skoleholderen med at sætte dem på skammebænken, lade dem stå eller vende ansigtet imod væggen, ikke tillade dem del i de øvrige børns fornøjelse, ikke tage del i lektionerne og rykke ned fra det sted hvor de sidder.

Forsømmes skolen en hel uge, må barnet, om det findes skyldigt, miste al deltagelse i de fornøjelser og friheder de andre børn tilstedes, uflid straffes med ej at tillades at tage del i lektionerne, at rykke en, to eller tre steder ned, og når det ikke virker, da til skammebænken.

Efter skolekommissionens kendelse mister barnet nogen tid skolegangen.

Er sådan et barns fremgang så liden, at der ikke kan skønnes forbedring, da mister det fordelen af skolegangen en tid lang, kan ikke have samkvem med nogen og endnu mindre tilstås om sommeren, når det er godt vejr, med skoleholderen at komme om søndagen til Christianssæde eller Pederstrup, når de andre, som har været flittige, møder der for at fornøje sig og øves i ting, som er dem både nyttige og angeneme.

Fornærmelser mod andre børn må de selv føle, og gengældes dem, når det ikke er sådan, som i forvejen må tilmeldes kommissionen. Frister noget barn et andet til det onde, betages det samkvem og deltagelse i frihedstimerne for nogle dage eller en fuld uge.

Når det ligger på knæ med hænderne på ryggen, desuden endnu bærer skammehuen, straffes med tampen eller rykker ned i den nederste klasse.

Modvillighed, ulydighed, synd, sammensat løgn, bagtalelse, banden, slet opførsel osv. straffes efter skolekommissionens kendelse med at ligge på knæ med hænderne på ryggen, hvilket er en meget stor straf, og gentages forseelsen desuagtet, så skal barnet ligge på knæ med hænderne på ryggen og bærer skammehuen.

De som alligevel fremturer i det onde, vises, efter kommissionens kendelse, ud af skolen, efter omstændighederne til en tid. Tampen bruges alene for opsætsighed imod skoleholderen, for tyveri, for at have fristet andre til det onde, og for sammensat løgn, når mildere straffe intet har kunnet udrette.

Den må tillige med skammehuen ligge på et særskilt sted uden for skolestuen under skoleholderens forvaring. Tampen såvel som skammehuen bringer skoleholderen højtideligt ind i stuen, når han skal bruge dem, efter skolekommissionens kendelse og forviser dem derpå igen til deres forrige sted.

Barnet skal efter udstået straf i skolen afbede skoleholderen og de øvrige børn sin forseelse, formanet af skoleholderen og derefter ikke bebrejdes.

Når et barn af skolekommissionen er blevet tildømt at lide nogen straf, skal det, efter at det har udstået straffen i skolen, bede skoleholderen og børnene om forladelse, hvorefter skoleholderen formaner barnet ikke oftere at begå sådan forseelse og de øvrige børn ikke at laste det afstraffede barn høre noget videre derom.

Ved god omgang vil i fremtiden de fleste straffe bortfalde.

Ved kærlig omgang og derved at skoleholderen alle tider bliver sig selv lig, kan han mere og mere bruge børnene til at være åbenhjertige, redelige, kærlige og lærevillige. Børnene vil betragte ham som deres ven, hvis gode råd de villige følger, i stedet for at de, med en modsat handlemåde, med sure og bitre miner, med hårde ord og legemlige straffe, vil blive dorske, lumske, hykleriske og usandfærdige og vise ulyst til at lære noget.

Med grund håbes derfor, at lærerne alt mere og mere, med deres god og fornuftige omgang med børnene, vil vide at forekomme de fleste forseelser og at straffene derfor, især de hårde, ville blive meget sjældne, og børnene, det ene ved det andet eksempel, vænnes til en god og dydig tænke måde.

Straffelovene skal af kommissionen underskrives og opslås i skolen, de skal læses for børnene straks efter påske og mikkelsdag.

På det at børnene kan vide at skoleholderen ikke vilkårlig straffer dem, skal straffelovene være opslåede i skolen, underskrevet af skolekommissionen, og disse love skal forelæses børnene 2 gange om året, straks efter påske og mikkelsdag, på det at de kan være vidende om, hvad de have at vente, når de forser sig.

og forelæses for dem, som afstraffes, forinden straffen eksekveres.

Og at hvert barn, forinden det afstraffes, skal forelæses den artikel i disse love, hvorefter det er strafskyldigt.

og skoleholderen skal vise børnene billigheden og nødvendigheden af disse love.

Barnet skal tillige lære således, at anse skolen som et selskab, der ikke uden disse love kunne bestå. Det bør med samtaler lære at kende dem og overbevises om, at disse love er billige og nyttige. Når skoleholderen katekiserer over en moralsk genstand, stræber han så meget muligt at henlede barnets opmærksomhed til det i lovene, som dermed står i forbindelse.

Børnene skal herefter flittig gå i skole og ellers enten straffes.

Da børnene herefter ikke bliver underviste særskilte, men alle på en gang, så de alle til samme tid foretage en og den samme ting, så er det nødvendigt, at alle børn flittig og uafbrudt besøger skolen, siden et barn som således forsømmer 3 eller 4 dage, dermed vil tabe for meget eller opholde de andre, og det vil være

umuligt for slige børn vidtløftig nok at gentage det i den tid underviste; men på det at forældrene eller vedkommende ej skal have årsag til at klage over tabet af den hjælp og tjeneste, som de ellers kunne vente af deres børn, børnene tillige med mere lyst og nytte kan besøge skolerne, så skoletiden i dette reglement således fastsat, at børnene kun vil savnes nogle timer af dagen.

I høstens tid er desuden skolen lukket og i sædetiden er det gårdmændene tilladt visse dage at holde deres børn fra skolen. Det tillades dem også, når de tilsiges til sådant hoveri hvortil børnene kan bruges, at holde dem den dag tilbage fra skolen. Når et barn udebliver for nogle af de her anførte tilladte årsagers skyld, da skal forældrene eller husbonderne sørge for, at skoleholderen enten forud eller og dagen derpå underrettes derom, da samme ikke antegner dem blandt de forsømmelige. De have da ingen årsag til at lægge den herved befalede skolegang hindring i vejen, men tværtimod må agte den som en velgerning, af hvilken de ved børnenes gode undervisning i tiden vil høste megen glæde.

Det ventes derfor af dem at de påse og pådrive, at børnene møde akkurat til den dem foreskrevne tid og ej komme for sildig. Skulle imidlertid imod formodning forældrene eller en andre på grevskabet holde deres børn fra skolen, da betale de, efter de i forvejen forgæves har været advaret, 8 s. til skolekassen for hver dag de lade forsømme deres børn; de uformuende betaler 4 s., og hvem der ikke formår at betale straffes såvel i dette tilfælde, som i andre, udi hvilke i dette reglement en pengestraf er bestemt, med fængsel på vand og brød fra 1 til 8 dage. Bøderne inddrives straks, efter kommissionens kendelse, af vedkommende inspektør eller forvalter med udpantning.

Friheder, som forundes børn, der udmærker sig med flittighed og god opførsel.

De børn, som vise sig føjelige, flittige, gode og udmærke sig frem for de andre, skal forundes, når årstiden og vejrliget det tillader, en time til ved skolen, at øve sig i adskillige morsomme lege mellem for- og eftermiddagsskolen. Og de, som særdeles har udmærket sig, tilstedes det endnu en halv time, når skolen er endt.

Fremgang i det gode og kundskabs udvidelse giver adgang til at rykke opad, at få opsig over de andre børn, og at betros deres opførsel. Alle de som således særdeles udmærker sig, tillades, om sommeren hver søndag eftermiddag at møde på Christianssæde og Pederstrups gårde og at tage del i de øvelser, som der anvises dem. De som slet ingen straf have fået, men altid vist sig ivrige og nidkære i deres opførsel, såvel som de der søger skolen efter at have været konfirmeret, og tilforn med berømmelse have besøgt den, kan foruden den særdeles agtelse, de fortjener, vente bøger, landkort og deslige skænket. Alt ligesom sådant kan være dem mest nyttigt og overensstemmende med hensigten.

Hvorledes skoleholderen anses, der forsømmer deres pligter.

Skulle mod formodning nogen skoleholder ikke efter hans evner ville efterkomme de pligter, som sammen med dette skolereglement, og ved den ham i overensstemmelse hermed meddelte instruktion er pålagte, så skal han af kommissionen advares om, at bedre efterkomme sine pligter, og hjælper den gentagne advarsel ikke, skal han have forbrudt sit embede, og grevskabets samlede kommission anmode vedkommende sognepræst efter anordningerne at indberette det til provsten på det at han af biskoppen kan være removeret [*remove* = *afsætte fra et embede*].

6. Om skolekassens indtægter og udgifter

Udi den, i den kongelige skoleforordning anbefalede, skolekasse, skal indflyde alt det, som repareres [*fordeles*] til skolevæsenets bedste, og som består i følgende: hver gårdmand og husmand betaler årlig i penge, rug, byg, hør og halm det, som han efter repartitionen af 1742 er ansat til eller i proportion dermed ansat rater, til vedkommende skoleholder. Og arvefæster desuden endnu hver 1 rd., hvilken de betaler til vedkommende inspektør eller forvalter, som derfor gør rede til skolekassen. Og befries alle og enhver udi de skoledistrikter, til hvilke seminaristiske skoleholdere er ansatte, fra at betale andre eller flere skolepenge, end her er anført, endskønt deres børn lære at regne og skrive. De befries for at anskaffe til børnene andre bøger, end A.B.C., katekismusen og salmebøger, de øvrige bøger anskaffes af skolekassen, ligesom også papir, blæk, regnetavler osv.

Fastelavns søndag og 1. søndag efter mikkelsdag, ligesom og ved brudevielser, ombæres tavlen i kirken for skolekassen. Ved barnedåb giver dem som bærer barnet og fadderne ligeledes hvad de selv vil unde skolekassen, som foruden fattigtavlen ombæres. Ligeledes frembydes skolebøssen med alle gæstebudte og sangvemme [*sammenkomster*] i skoledistriktet til alle nærværende af dem, som samme holder. Og i tingstuen skal være en for alle dem, som bande eller for ringe ting molesteres, som og for dem, som straffes for hellig brøde [*krænkelse af helligdagens fred*].

Jeg selv tillægger skolekassen alle lejer målsbøder og skiftesalærer, som holder på grevskabet efter dem som er inden for bondestanden.

De skoleholdere, som nu, efter mit reglement af 26. okt. 1781, nyde et årligt tillæg efter hartkornet, som, grevskabet Christianssæde tilhørende, er underlagt skolen, skal beholde dette tillæg, så længe de lever, med mindre hartkornet fra grevskabet skulle bortsælges eller mageskiftes. Derimod skal disse tillæg efterhånden, som skoleholderne afgår, indflyder i grevskabets skolekasse og enhver skoleholder, efter bemeldte kasses formåenhet, tillægges en med hans embedes besværlighed passende belønning.

Da skolen, som, efter repartitionen, i året 1742 nyde 12 rd. i penge, 5 tdr. rug, 7 tdr. byg, foruden fourage [*foder*] af hør og halm, skal, når de besættes med seminaristiske skoleholdere, og skolekassen det formår at udrede, foruden det dem tillagte, endnu nyde 61 rd. 3 m. Og de skoleholdere, som ikke nyde godt af sådan repartition, fordi skolerne den gang ikke var indrettede, skal i alt, foruden 6 tdr. ved skolen indhegnet middeljord, nyde indtil 109 rd. 2 sk. Og skal den skoleholder, som ved skoledistrikternes forandring mister noget af det han tilhøre ved repartition tillagde, af skolekassen derfor nyde godtgørelse, for 1 tdr. rug 3 rd., 1 tdr. byg 2 rd., 1 ltt. hør 6 m. og 1 ltt. halm 4 m., hvorimod ligeså meget afkortet den skoleholder i hans løn, som sådant hartkorn eller hus tillægges, som hin skoleholder godtgøres, således at når korn og fourage efter disse priser beregnes til penge, alle tjener lige.

Indtægterne af skolekassen og til samtlige skoler på grevskabet er for nærværende tid.

Af Vesterborg sognekald 100 rd.

Af Horslunde sognekald 120 rd.

Til 9 skoler afgives

Rug 45 tdr., som jeg vil beregne til 3 rd. tdr. er	135 rd.
Byg 63 tdr., som jeg vil beregne til 2 rd. tdr. er	126 rd.
Skolepenge	108 rd.
Vesterborg degnekald kan anslås at indbringe, foruden skolepenge, korn og fourage	71 rd. 3 sk.
Birkets degnekald indbringer omtrent	120 rd.
af hvilke dog i tiden formodes omtrent 60 rd. at ville tilfalde fremmede skoler.	
Dels har jeg med reglementet af 26. okt. 1781 til skoleholdernes løns forbedring, bøger, og skrivematerialers anskaffelse, dels siden ved tillæg til adskillige skoleholdere tillagt, dels hermed end videre tillægger	280 rd.
som til skolernes brug på grevskabet bestandig skal anvendes.	_____
Skolekassens indtægt beløber således for nærværende tid	1060 rd. 3 sk.
Derimod er udgifter	
Til Skørringe skole, når rug og byg som anmeldt beregnes til penge	38 rd. 3 sk.
Vejleby skoleholder nyder i penge og korn	108 rd. 3 m.
Tirsted skoleholder ligeledes	106 rd. 3 m.
Nøbbølle	56 rd. 1 m. 8 sk.
Bukkehave	5 rd. 1 m. 2 sk.
Langet	25 rd.
Store Lindet	53 rd. 2 m. 4 sk.
Horslunde	64 rd. 3 m.
Mageltving	48 rd.
Nøbbet	58 rd. 1 m. 8 sk.
Vesterborg ved hjælp af degnekaldets indkomster	110 rd.
Nøbbølle	2 rd. 3 m.
Birket	3 m.
Utterslev	3 m. 12 sk.
Abed	2 m.

I alt	678 rd. 2 sk.
Til denne udgift bliver at tilføje:	
Til den nye skoleholder i Langesø som jeg for det første agter at aflægge med	60 rd.
Og til skoleholderen i Mageltving som jeg ad interim [<i>midlertidig foranstaltning</i>] vil lade forrette degneembedet til Birket	86 rd. 3 m.
foruden de før anførte 48 rd., dels af degneindkomsterne, dels af skolelønnen, og	16 rd.
til pension for den nærværende skoleholder	_____
Udgør	840 rd. 3 m. 2 sk.
hvortil endnu, så snart jeg får lejlighed at opbygge en ny skole i Vejleby hestehave, vil komme den for ham reglementariske løn med	109 rd. 3 m.
og vil da udgiften blive	950 rd. 2 sk.
og et årlig overskud af	110 rd. 2 m. 5 sk.
til bøggers, skrivematerialers og deslige udgifters bestridelse.	
Til dette overskud kan tiden endnu ventes Skørringe degnekalds indkomster, som, foruden den til udgift anførte skoleholderløn, kan beregnes til	150 rd.
og af Horslunde degnekald som i det mindste kan beregnes til 300 rd., hvoraf 2/3 dele kan regnes at komme grevskabets skoler til gode med	200 rd.
og når alle mine bønder får arvefæste, betaler enhver endnu 1 rd. årlig til skolekassens og jordemødrenes løn, hvilket vil udgøre	270 rd.
foruden husmændene, som får arvefæste, som jeg agter at pålægge at betale hver 4 8 sk., hvilket omtrent vil udgøre	67 rd. 3 m.
I alt	687 rd. 3 sk.
foruden hvad der kan ventes af cøllacterne, skolebøssen, mulkter [<i>pengebøder</i>], lejemålsbøder og skifter, hvorfra dog må regnes udgifter til jordemødrene, som omtrent beløber årlig til	80 rd.
da de nyder og bestandig skal nyde på grevskabet 3 mark danske for hvert levende barn de modtager.	

Jeg regner intet til afdrag på Birket degnekald, når engang i tiden en del deraf skal komme andre skoler til nytte, fordi jeg ikke hellere har beregnet den indtægt, som grevskabets skoler rimeligvis vil få, når Landets, Rydes, Østofte og Halsted degnekald engang udgår.

Når herefter ved degnekaldes nedlæggelse eller på anden måde er eller andre skoler tilfalder større indkomst, end jeg med tilskud ud af skolekassen har tillagt samme, så skal ligeså meget af tilskuddet igen afkortes til fordel for skolekassen, og om skoleholderens nye indtægter er uvisse, skal de af skolekommissionen anslås til det som samme, efter nøje indhentede kundskab, anser for billig, hvilken anretning han skal være pligtig til at holde sig efterrettelig, når den af grevskabets ejere er approberet.

Det overskydende af skolekassen anvendes af grevskabets ejere til nyttige bøggers, charters og andre skolerekvissitters anskaffelse, til små belønninger for skolebørnene, til pensioner til gamle skoleholdere, som ikke mere kan forrette deres embede, og til tillæg og gratifikation for de skoleholdere, som enten særdeles udmærker sig eller har tjent i mange år, og hvis huslige omstændigheder kunne trænge til en forbedret indtægt.

Pension skal ingen skoleholder nyde, som ikke ved alder eller svaghed er uskikket til vedbørlige at forrette sit embede, og som ikke af yderste flid har bestræbt sig efter at opfylde sine pligter, således som de ham i dette reglement og i hans instruktion er pålagte. De skal, når skolekommissionen som sagt, finder en skoleholder uduelig, efter skolekassens formåenhed, bestemmes i forhold til skoleholderens hidindtil hørte indtægt, til hans huslige omstændigheder og til den tjeneste, som han, som skoleholder, har gjort, og ikke lettelige [*nemt*] overstiger halvdelen af de indkomster i penge og korn, som han udi tjeneste har nydt, og i intet tilfælde overstige 80 rd., hvormed skolekommissionen må have nøje hensigt til ikke at bebyrde skolekassen med enten unødvendige eller større pensioner, end til de afgående skoleholderes nødtørftige og anstændige underholdning behøves. Grevskabets ejere approberer derefter den af skolekommissionen i forslag bragte pension.

Et højre end af 30 rd. tillæg skal ikke af grevskabets ejere forundes nogen skoleholder, som nyder den til 102 rd. anslagene indkomst af penge, korn og fourage.

For at skoleholderne kunne sørge for deres enker, at de efter deres død kunne nyde en pension af enkekassen, skal grevskabets ejere, når de vil indskyde til en pension indtil 30 rd., til enkekassedirektionen forpligte sig til at indestå for indskudsterminernes rigtige betaling og for det tilbagestående, i tilfælde af skoleholderne, forinden de alle er betalte, ved døden skulle afgå. Dog forstår det sig, at skolekassen beholder regres [*krav på godtgørelse*] til skoleholderen og hans løn. Alle skoleholdere, som herefter tillægges den anmeldte forbedrede indtægt af 102 rd. skal være forpligtede til for deres koner at indsætte så meget i enkekassen, at de i det mindste af samme kan nyde 20 rd.

Skolekasseregnskabet aflægges til skolekommissionen af den af grevskabets inspektører eller forvaltere, som grevskabets ejere dertil udnævner, og løber regnskabet altid fra 1. januar til årets udgang og aflægges i begyndelsen af febr. måned til grevskabets ejere, som tilstiller det skolekommissionen så betids, at det såvel på Christianssæde, som Pederstrup kan af samtlige kommissionens medlemmer være gennemset, forinden den årlige samling for hele grevskabet holdes.

7. Om skolekommissionens indretning

Skolekommissionen skal holdes under grevskabets ejeres direktion [*ledelse*], og den skal foruden ham eller den som han på sine vegne beskikker at tage del i kommissionens forretninger, består af vedkommende sognepræster, af grevskabets inspektører eller forvaltere, af degnene, så vidt de holder skole, af skoleholderne og en skoleforstander i hvert skoledistrikt, hvortil er af de fornuftigste og bedste gårdmænd i distriktet af kommissionen i dens første samling skal udmeldes. Men da grevskabets beliggenhed er sådan, at kommissionens medlemmer for Pederstrup og Skelstoftes godser ikke uden alt for stor besværlighed kan samles på Christianssæde, så skal de månedlige forsamlinger for disse 2 godser af de dertilhørende medlemmer holdes på Pederstrup, og forsamlingerne for Christianssæde, Aalstrup og Danstedes godser af de dertilhørende medlemmer på Christianssæde. Men engang om året den 24. juni eller, om den falder en lørdag eller en søndag, den næst påfølgende mandag skal skolekommissionen for hele grevskabet holdes, og det væsentlige af alt det, som hele året igennem er foretaget, ekstraktens [*uddrag*] foreligger den samlede kommission. Kommissionen skal da overlægge alt hvad der kan have indflydelse på skolevæsenets bedste fremgang i det hele på grevskabet. Kommissionen overvejer da også om noget ved skolekassens indtægter og udgifter findes at være at erindre, og skulle nogen skoleholdere have forset sig således, at på hans remotion [*afsættelse fra embede*] skulle andrages, da må kommissionen derom skriftlig gøre anmodning til vedkommende sognepræst. Denne samlede kommission må også tage i overvejelse, om nogen skoleholder ved alder eller svaghed af samme fandtes uduelig til længere af forstå sit embede, hvad pension den anser for at være billig.

Og da det let kan indløbe, at forretninger, som af den for hele grevskabet samlede kommission alene kunne afgøres, ikke kunne tåle ophold til den årlige samling, så skal i så tilfælde enten en ekstraordinær samling foranstaltes ved grevskabets ejere, eller den, som han dertil på sine vegne beskikker, eller sagerne skal af vedkommende inspektør eller forvalter besørge den fraværende del af kommissionen tilsendte, hvorefter de fleste stemmer skal bestemme kommissionens beslutning. Alle sager, som alene vedkommer et skoledistrikt, og ingen indflydelse har på det hele, skal de separerede kommissioner på Christianssæde og Pederstrup afgøre hver for sig, og hvad enten de eller grevskabets samlede kommission beslutter i overensstemmelse med dette reglement og skoleholdernes af mig givne instruktion, skal alle vedkommende på grevskabet holde sig efterrettelige.

Skolekommissionens medlemmer har altid frihed til at efterse skolerne hvad tid de selv vil. Enhver af dem tilkendegiver i kommissionen, som samles på Christianssæde og Pederstrup, i det mindste den første mandag eller onsdag hver måned, hvad han til skolernes bedste finder at erindre.

Hver skoleholder refererer da ud af sin protokol, og overleverer tillige forrige måneds flidsjournal med erklæring og oplysning af alt det som i den forrige måned er passeret, hvad enhver har lært, hvor langt de er kommen i hver slags undervisning, og hvad han i næste måned agter at foretage. Børnenes prøveskrifter forelægges tillige; fejlene, som hindrer skolens fremgang, tilkendegives med forslag, hvorledes de bedst kan forbedres hvilket alt indføres i skolekommissionens protokol, som inspektørerne eller forvalterne fører, og derudover kommissionen alt det hvorpå den skal give resolution og underskriver den ved hvert kommissionsmøde. De særdeles duelle og flittige, ligesom de, hvilke uagtet al anvendt umage ikke vil forbedres, optegnes, ligesom alle rosværdige handlinger, som beviser børnenes særdeles gode sjælekraft. Skoleholderen må år forlanges, forklare grunden til de af han fældede domme over børnenes flid og evner,

så og over de straffe eller belønninger, som han har tilkendt dem. I vigtige tilfælde forbeholder jeg mig foredraget, eller den som på grevskabet ejeres vegne dertil beskikkes. Voteringen begynder ellers fra den yngste skoleholder, siden skoleforstanderne, inspektørerne eller forvalterne og præsterne. Enhver giver sin stemme, og skulle de være lige, så forbeholder grevskabets ejere sig decisionen [*afgørelsen*], eller den, som på hans vegne møder i kommissionen. Når behøves fastsætter grevskabets ejere flere samlede eller separerede kommissionsmøder alt efter omstændighederne.

For at vide børnenes fremgang skal tvende gange om året i skolekommissionens nærværelse holdes offentlig eksamen, det skal da stå enhver af de tilstedeværende frit at opgive børnene spørgsmål over det lærte. Ved sådan eksamen påskønnes de som i hver klasse har lært mest, de hvis flid, sæder og opførelse har været den bedste, og tillige undersøges, hvorvidt de som vil udskrives af skoleprotokollen, dertil kan være duelige, eller om de fremdeles skal vedblive i skolen.

Disse eksamener begyndes 14 dage efter påske og 14 dage efter mikkelsdag, og holdes ugentlig 3 gange indtil hver separat skolekommissions skoler er overhørte.

Skolekommissionen indsender 4 uger efter at disse eksamener er holdte til grevskabets ejere, og til biskoppen indberetning over skolernes tilstand i hvilken optegnes, hvem der har forsømt eller været modvillig i at efterleve noget af det, som skolevæsenet angående er befalet, hvilke hindringer, der har lagt skolens fremgang i vejen, og hvad der end videre kan anses nyttigt til en bedre indretning og fremgang i skolen, og hvem der udmærker sig med særdeles flid.

Da præster og skoleholdere arbejder til et mål og overbevisningen ikke ved befalinger, men ved fornuftige grunde kan erlanges [*erhverves*], så vil præsterne behandle deres skoleholdere som venner, de bør vejlede, og skoleholderen ikke tabe af sigte den agtelse og lærvillighed, de skylder præsterne efter kongens anordninger, og som de første lærere i menigheden. Præsterne vil vide at vogte sig for, i børnenes overværelse, at ytre nogen misfornøjelse eller rettelse til skoleholderen, som kunne formindske den agtelse, som børnene skylder skoleholderen. Og disse vil vide at vise i skolen den dem påliggende ærbødighed imod præsterne. Da vil alle præster og skoleholdere føle vigtigheden af deres pligter imod ungdommens, og det store ansvar for gud og mennesker, om de tilsidesætte dem og at guds velsignelse vil følge dem, når de trolige arbejder til at befordre de unges timelige og øvrige vel med en god opdragelse og undervisning. Præsterne bør anse tilsynet med ungdommen for deres vigtigste pligt, og derfor, når ikke uovervindelige hindringer gør det umuligt, i det mindste anvende en á to dage ugentlig til skolerne.

Skoleforstanderen skal vælges ud af de fornuftige og bedste bønder, og må ingen undslå sig for denne forretning, som han skal være pligtig at forestå i 2 år, dog at han vedbliver længere, om han dertil er at formå. Hans pligt skal være, så ofte som ham muligt at besøge skolen, og påse om alting ved bygningen og i skolen er i behørig stand, og om noget der mangler, derom at gøre erindring i kommissionen. Han skal søge selv at få kundskab om undervisningsmåden, som bruges i skolen og om nytten af det, hvor udi der undervises, og når han derom er overtudet, skal han søge at overtude ligeledes andre om samme, som kunne være indtagen af fordomme imod den bedre læremåde, og imod at børnene skal holdes til at lære alt det, som deres fædre ikke har lært.

Så ofte han har lejlighed, skal han af skoleholderne begære efterretning om, hvem der er efterladt med at lade sine børn søge skolen, og over hvilke børn skoleholderne har noget at klage, og han skal ved venlig

samtale med forældrene søge at rette det. Han skal anse sig for den som er sat til at våge for skolens og børnenes vel og søge at befordre alt det, som dertil kan sigte, hvorfor han har og i evigheden vil høste guds evige velsignelse.

Inspektørerne eller forvalterne på grevskabet vil det påligge så ofte som muligt at besøge skolerne, og at have tilsyn med at reglementet og den nu skoleholderne meddelte instruktion nøje efterleves, at skolebygningerne og inventar vel vedligeholdes og intet forvanskes eller til upligt bruges, og at med skrivematerialer og bøger vel omgås. De har uden ophold at eksekvere de straffe, som skolekommissionen i konformitet [*overensstemmelse*] med dette reglement og den af mig udstedte instruktion til skoleholderen påkende, og at anse deres forretninger til nytte for skolerne, som noget af de vigtigste som dem er anbetroede. Det påligger den af den som jeg det anbetror at føre regnskabet for skolekassen, og de anden at gå ham til hånde på de ham anbetroede godser med at udbetale til enhver skoleholder og skole det som dertil anvises, og at forsyne ham der fra med den til regnskabet fornødne rigtighed. Enhver af den fører protokollen i den særskilte kommission, og den ældste af dem udi den samlede, udi en til samme alene indrettet protokol.

Hvad som uden samling, ved skriftlige stemmer besluttet af den samlede kommission det indfører han i protokollen og fremligger det ved næste samling til kommissionens underskrift.

København den 19. nov. 1791

C.D. Reventlow

Odense bispegård den 27. nov. 1791

Tønne Bloch

Instruktion

Hvorefter skoleholder

1. Han må daglig holde skole for al ungdommen

drenge og piger som til hans skoledistrikt er henlagde. Han må i alle sine foretagende foregå de unge med et eksemplarisk levnet ikke gøre mindste anledning til nogen forargelse eller grumt bebrejdelse ved hans opførsel. Ligeledes må han rette sig nøje efter loven og forordning som skolevæsenet angående, samt det ham af mig meddelte skolereglement og overalt efterkomme alt det jeg, præsten eller skolekommissionen samlet måtte finde fornødent og vigtigt i fremtiden at fastsætte. Skulle han imod formodning findes forsømmelig eller efterladet i hans pligters opfyldelse, vil han efter befindende derfor vorde anset. Han skal ganske opofre sig til skolen, og derfor ikke alene i undervisningstimerne anvende sin hele agtsomhed til børnenes undervisning, men førend timen begynde, skriftlig præparere sig til sine katekistiske samler.

2. Han må med lige flid og omsorg antage sig alle børn

ikke gøre nogen forskel på deres fødsel, forældre eller formue men alene stræbe efter at undervise de ham betroede børn om de end er fattige, fader- og moderløse, forsvarlig, så at enhver efter sin evne og flid har lejlighed til at lære det fornødne, således som det ved skolereglementet og ved denne instruktion i det følgende er fastsat, at de på en fornuftig måde kan gøre fuldkommen rede derfor, og må ingen før fra ordentlig skolegang bestrides.

3. Den hidtil brugte undervisningsmåde at et

hvert barn særskilt bliver undervist og opgiver det han den dag skulle lære uden ad, er ufuldkommen og ej overensstemmende med hensigten, siden enhver så at sige er overladt til sig selv og de ene hindrer den anden ved at læse hver sit højt, som de må, for at tilkendegive deres flid, og uden hvilket, skoleholderen ikke kan have den fornødne opsigts og vished.

De forstår derfor næsten aldrig hvad de lærer, men alene råber det dem opgivne højt den ene bedre end den anden, og således til sidst efter mange timers forløb inddriver deres hukommelse ord som skoleholderen ikke har tid tilstrækkelig for dem at forklare, især når han har mange børn, og de alle som de burde besøge skolen. Tilmed ville det blive for vidtløftig at forklare alt det i forvejen, som barnet må vide for at sættes nogenlunde i stand til at gøre fornuftig rede for det lærte, derfor ligner skolerne mere en jøde-end en undervisningsskole, især når skoleholderen tror at have fyldestgjort sine pligter, ved at læse med barnet en, to eller 3 gange, som han således skal plages med hele dage, og siden hører ham eller og plage ham når det ikke er efterkommet så fuldkommen som han troede det, efter barnets ihukommelses nemme burde være. Barnet lærer altså uden at tænke, uden at vide hvad det lærer, og når skoleholderen forlader skolen, lukker han dem inde efter at have opgivet hver sit stykke eller og beskæftiger sig med andet skole uvedkommende. Imidlertid gives den lejlighed til ved uorden, og skoleholderen kan med den bedste vilje og evne ikke forandre det, når den ene skriger ham a, b, c, den anden ud af den liden katekismus; den tredje ud af forklaringen osv. imod, så at ingen kan høre sit eget ord, endnu mindre forstå det mindste. For nu at afhjælpe denne misbrug og give lejlighed til en fornuftigere undervisning, må alle børn undervises på engang og til en tid, foredrages alle en og den samme ting. Alt hvad skoleholderen har at foredrage sker

derfor højt, tydeligt og således at hvert ord synes særskilt til hvert barn især. Alt det som skrives på tavlen, sker i alle børns påsyn med opmuntring at høre på ordene, se på det anskrevne og tænke på sagen. Hvad et barn således pålægges at lære, det må de øvrige lære tillige enten højt eller sagte. De spørgsmål som forelægges enkelte børn besvares højt af dem, og sagte af de øvrige. Ligesom det eksempel der udregnes på tavlen af et barn udregnes af alle børn, så at børn af samme klasse må se, høre, tænke og gøre det samme, og alle være opmærksomme på det skoleholderen foredrager, siden de ikke er vis på, når de opkaldes, enten for at sige det de er sagte eller at besvare spørgsmålene over det hørte og læste, eller at fortsætte talen og læsningen der, hvor en nu skal ophøre, eller at rette en andens begået fejl i læsning, skrivning eller svar, hvorfor børnene ikke må opkaldes efter en vis omhu, men ligesom skoleholderen anser det mest nyttigt, for at bringe dem alle til en uafbrudt opmærksomhed, som således bliver en nødvendig følge. Børnene af ens evne tages sammen klassevis i de skoler, til hvilke jeg har sat seminaristiske underviste skoleholdere efter genstanden som læres, og de bedste, middelmådige og slette følge ligeledes med hinanden. Men dette kan det første halve år efter at skoleholderen er ansat, ikke finde sted, og klasserne ikke bestemmes, forud det ved hver halve års eksamen viser sig hvorledes de bedst kan afdeles. Alle børn som lærer et og det samme, hører derfor til en klasse, om de end er af forskellig alder og køn, dog at pigerne ikke sidder iblandt drengene, men enhver må have sine særskilte bænke.

4. For nu at nytte denne undervisningsmåde

er det nødvendigt, at børnene uafbrudt og flittigt søger skolen; men dertil er det ikke nok at forældrene og vedkommende ikke hindrer skolegangen, men børnene må selv med villighed og glæde søge og ønske den, og det gør de, når de ikke anser samme som en tvang, men føler det angeneme og nyttige af det de lærer, og dette må skoleholderen vide at opvække hos dem, så at de anser det som et tab, når de ene gang forsømmer skolen, og ugerne forlader den når de undertiden nødes dertil; hvilket alt beror på måden på den de omgås. Skrækken må derfor ikke opvække lærelysten, ej heller må de plages med at lære ting uden ad, som de ikke forstår, men et angenemt behageligt foredrag, en god og bekvem afveksling af genstandene, at de ikke over en time beskæftiges med det samme, må tilvende skoleholderen deres agtelse og tillid; og når han forbereder dem en kærlig dog alvorlig og sat omgang, tillige ved at vælge de fornødne opmuntringsmidler, når børnenes opmærksomhed formindskes. Børnene vil da selv bede forældrene at tillade dem skolegangen, men for at forebygge, at de ej sidder forlænge såsom to eller 3 timer i rad, som ville skade deres helbred og trætte deres lærvillighed, må han tillade dem, når det behøves, imellem skoletimerne og når en enkelt lektion er til ende, at gå nogle minutter ud i luften. Dog må drengene og pigerne ikke have den tilladelse på engang, men hvert køn særskilt. De små børn forbliver det første halve år ikke mere en time i skolen, så at de altid beholder deres munterhed, og skolen ikke falder dem til last.

5. Det som skal læres i skolerne er religionens sandheder,

biblens historie, det almindeligste af geografi, historie især fædrelandets, naturbegivenhederne, ager- og havedyrkningen, regning og skrivning. Biblen bør læses med valg, og således at den forstås, og da undervisningen og dens måde bør så vidt mulig harmonere i skolerne, må skoleholderen altid overlegge det fornødne med præsten og flittig underrette ham om alle ting, så at arbejdet så meget muligt lettes for bønderne; thi i de rekanske [*skolerne på Rekahn i Brandenburg*] skoler brugelige undervisningsmåde er ustridig [*ubestridt*] den med øjemedet mest overensstemmende og lægges derfor til grund, ligesom og skoleholderne til den ende tilstilles et eksemplar af Reimans beskrivelse over disse skolers indretning, for at

tjene ham til reglen som bør følges, hvoraf han vil erfare, at det er forstandens kræfter som skal øves og oplyses, intet betros derfor ihukommelsen, uden det som tydelig forstås, men alting gøres tydelig og med anvisning at udtrykke sig rigtig og fuldkommen over det læste; at hukommelsen bedst skærpes ved at lære bibelske historier og biblens sprog, som tjener til at bevise religionens sandheder; at pligterne sikrest indprentes ved bibelske eksempler, andres erfaring og derved opvækkes menneskets egen følelse. Det kommer ikke an derpå, at der læres meget, men at det som læres, læres til gavn, og at skoleholderen ikke går for hastige frem, ej heller begyndes noget nyt, førend det som bør gå i forvejen, fuldkommen er lært, hvilket bedst erfare ved daglige, ugentlige og månedlige gentagelser; og da alting må være til nytte som sker i skolerne, så må den ved skriveøvelser, når de i fremtiden har sted, nøje ses på, at børnene skriver sådant som kan hjælpe til at udvide deres kundskaber, og sigte til deres sande gavn.

6. Skolen begyndes med sang og bøn, men med

andægtig og opbyggelig Sang og en kort bøn, ikke med adspredte tanker og omløbende øjne, som skoleholderen må søge at forekomme ved at formane børnene til i foregiv at samle deres tanker, og gøre dem en bekvem og passende indbedning [*bede om*], hvortil han vælger et par vers af biskop Rami[?] salmer af Gellerts oversatte sange, eller af den nye salmebog, eller hvis andre gode salmer han af skolekommissionen dertil endnu måtte anvises, men forklare dem samme, forud de synges, som må ske langsom, tydelig, og kun med mådelig anstrengelse af stemmen, thi ikke den er den bedste sanger, som råber mest, men den som synger mest opbyggelig og med følelse og indtryk. Derefter forretter han en kort bøn stående, og børnene står ligeledes, og bede den sagte efter ham; at de falde på knæ behøves ikke, og rummet tilstede [*tillader*] det ej heller, desuden ville det måske før forhindrer dens agtsomhed. Kommer et barn medens bønnen og sangen varer, må det stå således udenfor, eller ved døren indtil samme er forbi, for ikke at forhindre højtideligheden og andagten af sangen. Når skolen endes, synges ligeledes et eller to vers.

7. Efter at bønnen er holdt, oplæser skoleholderen

alle børnenes navne, de som er nærværende antegner han på flidsjournalen, efter det ham givne skema med en streg, og de som kommer for sildig [*for sent*] med en punkt, men de fraværendes rum lades været åbnet, hvilket han og således gør om eftermiddagen. Denne journal, som begynder hver måned, må føres så rigtig, nøjagtig og ordentlig, at den altid kan hænge i skolen til enhvers efterretning, og en genpart deraf indgives hver måned til skolekommissionen, ligesom og et udkog af de forsømmelige gives til præsten for hver uge, at han straks kan advare og formane vedkommende som holder dem fra skolen. Skoleholderen må ligeledes ud af denne flidsjournal ugentlig indføre i hans skoleprotokol, hvor tit og hvilke dage enhver har forsømt skolen eller er kommen for sildig [*sent*]. I denne protokol får hvert barn sit folium [*side*], og foran holdes et register efter alfabetet, at man straks kan vide barnets navn, forældre, når de har begyndt skolegangen og deres folium. På dette folio opskrives alt hvad i hver Uge kan forefalde om hvert barn især at anmærke, såsom: når de er oprykkede i en højere klasse, dens kundskabers fremgang, når de har begyndt at lære noget nyt, og om de har været renlig påklædte. Pynt og uskadte klæder kan ej ventes, og endnu mindre ønskes; men de må dog altid være ordentlige og i følge reglementet uden selvforskyldt fejl. Deres evner, flid, omhu og opførsel, samt hvad andet som skoleholderen anser nødvendigt og vigtigt, må han ligeledes i protokollen indføre tillige med den årlige og månedlige fremgang med de tegn han af skolekommissionen meddeles, og på et sted foran i protokollen forklarer hvad hvert tegn skal betyde som han således bruger. Desuden må han optegne i protokollen på aparte [*andre*] folier, hvor tit der er holdt

skole, og når han ikke har holdt skole, årsagen hvorfor ikke, hvad han har undervist, hvorledes timerne har været besatte, og anvende en del af protokollen til at føre en journal over alt det vigtige som er sket og foretaget i skolen, såsom; de børn der især har udmærket sig med deres flid, og dem som er bleven afstraffede.

8. Ved de små børn må skoleholderen altid

foretage en tilfældig let samtale, når de første gang kommer i skolen, og derved tage anledning til på en angennem og fortrolig måde at føre dem på det som ligger deres sanser nærmest, og gøre dem opmærksomme derpå. Sådant lejlighed vægter sig af sig selv og sker omtrent således; skoleholderen må, når han begynder samtalen, naturligvis nedlade sig ganske til dem for at få svar på hans spørgsmål; hvor er du nu? hvad vil du gøre her? har du lyst til at lære? Slige og flere spørgsmål er de første og naturligste, siden søger han at føre samtalen på noget som er dem bekendte for eksempel på træer: har du vel set et træ allerede? nævn mig da et og des osv. så begynder børnene straks at tale med skoleholderen og nævne de træer som de kender. Han retter dem da i de ord de taler urigtig indtil de med færdighed kan sige og udtale dem. I begyndelsen vil de små børn måske savne materialer til svar, og kun angive nogle enkelt arter, siden de kender kun få ved navn, og om de end kender dem, husker de ikke navnet i dette øjeblik. De ældre børn må derfor navngive nogle af disse ting, og disse give agt derpå. Sådanne øvelser fortsætter nogle dage med ting af et slags som man opgiver dem at nævne, og opgiver dem til den følgende dag at betænke sig derpå. Her må de nødvendig tænke efter at opsøge forskellige arter af de under almindelige navne, henhørende ting, og får de end hjælp uden for skolen så styrkes deres hukommelse alligevel, siden de må huske det, til lige må de fæste deres opmærksomhed på genstande og deres lærelyst opvækkes. Når de således er vel øvede, skrives videre, man bede dem navngive fjerfødte dyr, fugle, næringsmidler, husgeråd og des lige flere ting, hvilket skoleholderen selv bedst må finde og vide at skønne hvad for sanselige forberedelseskundskaber hans børn behøver, og hvorledes han altid kan føre dem fra det ene til det andet, fra det simple til det mere sammensatte, og fra det lettere til det vanskeligere. Systematisk omhu behøves ikke, da børnenes egen særskilte beskaffenhed og deres omstændigheder giver den bedste anvisning dertil. Den første hovedregel er derfor i almindelighed denne:

Søg først at gøre børnene bekendt med ting som falder i sanserne, tal med dem derover på en dem angennem måde, lær dem at betragte meget, at gøre agt derpå, for at kunne gøre rede for det som således har gjort indtryk på deres sanser, forbedre deres udtale og sprog og meddel dem overhovedet så mange kundskaber som de behøve, som for eksempel; begynd først med legemets lemmer, nu gås videre, man fører dem på kendetegnene, tingenes karakter, at de tillige kan lære at kende og navngive det de således har set, for i fremtiden at gøre forskel på dem, han går igen fra det enkle til det sammensatte for eksempel, hvorledes ser et træ ud? Har det stamme, grene og blade? Siden spørges efter nytten af tingen, man lader sig navngive enkelte ting og hvortil de er nyttige. Barnet har da allerede en mængde navne ved hånden af alle de ting som det for en tid lang alene har måttet nævne, disse bringer det nu efterhånden alle frem snart et og snart et andet, man opgiver det tillige enkelte ting, som vand, træer og lader af enhver angive nytten, på det at børnene kan blive bekendte med den forskellige og mangfoldige nytte af en og den samme ting. Disse tvende øvelser fortsættes en tid lang med de mindste børn og dette kan opfindes, udlades og forøges på så adskillige måder. Dette er tillige vejen som den menneskelige kundskab tager, når den er overladt til sig selv, og man hjælper den kun ved at føre den i en ordentlig gang, og således udvikles det ene ud af det andet, men skoleholderen må ikke for længe beskæftige de små børn silde over en halv

time ad gangen, for at de ikke skal tabe lysten til at fortsætte dette, med mindre han ved nye genstande kan opvække dens godvillige opmærksomhed.

9. Børnene må da tillige begynde at kende

bogstaver, som sker ved at skoleholderen tegner den første dag nogle af de letteste enkelte bogstaver såsom i, e: således som de findes trykte, på tavlen, de må da nøje se på dem, sige dem rigtig og tydelig efter, og udtale dem så længe, indtil de har fattet dem, og uden hjælp kan nævne dem; sker det uden anstød, gentages de med flere nye den følgende dag, og iagttages, at de sidste bogstaver blive sammensatte, og at de hvis lyd ligner sig såsom b og p, d og t, ikke sammenblandes, og derfor må de ikke følge hinanden. Siden må de lære bogstavernes forskel og enhvers kendetegn. For endelig at lette dem ved at erindre dem bogstaverne, må de kende dem, og tillige opvække lysten til at indprente sig samme, så tages det skema, hvorpå alle bogstaverne er skrevne. Et barn må da nævne bogstaverne, og de øvrige rette ham når han fejler. Ligeledes må barnet søge det opgivne bogstav i skema og kun have en, som hjælper ham, når han fejler. Er nu alle bogstaver bekendte, og de kan sige dem uden anstød, såvel i deres naturlige orden, som omvendt, så begynder de at stave eller at sige stavelser efter et, to højt tre bogstaver eller ord, der har en stavelse, som gentages så silde til de bliver vant dertil, og må skoleholderen påse at de udtale alle bogstaver ordret, så at ordet altid beholder sin rette mening, ikke hand for hånd ikke and for ånd osv., for derefter at kunne læse tydelig og forståelig, tillige må de anvises at holde inde ved komma og punkter, har derved at lære meningen og ordets betydning, hvorved han da må søge at vænne dem af med at læse i en slæbende, enslydende tone, og vende dem til at læse med følelse og udtryk i stemmen efter materien. Hvorfor han selv ofte må læse for dem, efter at han tydeligere har forklaret dem det som han har læst, for at de kan vænne deres øre derefter.

10. Han må med al mulig flid lære børnene

doktor Morten Luthers katekismus, og nøje forklarer dem ethvert stykkes mening, førend de lære det uden ad, det tillades ham derfor at bruge andre gode bøger tillige, som tjener til at give børnene de begreber som må gå i forvejen for at de siden des lettere kan fatte og begribe sådant mere abstrakt foredrag. Derefter må de lære den almindelige katekismusforklaring, således at han ikke binder sig til spørgsmålene, men især ser på at børnene får den fornødne og fornuftigere kundskab i religionen, og alt det der kan være dem nyttigt i deres stand, ikke lære ord uden ad, som de ikke forstår, men med egne ord efter overbevisning, så at man ved vished kan vide, at de føler og forstår det, de således svarer på de dem foreliggende spørgsmål. Til den ende må de altid, når de svarer på de dem forelagde spørgsmål, gentage spørgsmålet, med høj og tydelig ryst som for eksempel; Hvorfor går du i Skole? Jeg går i skole for at lære at blive fornuftig. De må tillige undervises hvorledes de kan anvende på dem selv, hvad de lærer af guds ord, hvorledes de med egne ord af hjertet må bede til gud på den måde, og endelig hvorledes de til opbyggelse og gavn bedst kan læse bibelen, og øves af slå op i den, og salmebøgerne. Om middagen forelæses noget om ager- eller havedyrkningen og imellem til forandring af andre bøger som til skolens brug bliver anskaffede. Alle som forlanger eller ønske at regne og skrive, må han lære det med den største flid, og leveres ham månedlig af skolekommissionen de dertil behøvende skivematerialer. Børnene må da hver morgen efter bønnen forevise skoleholderen det af dem den forrige dag skrevne, og aflevere deres regnebog hver lørdag middag, for at få den mandag morgen korrigeret igen, det må da hver gang påtegnes, for des bedre at se børnenes fremgang. Forskrifterne skriver skoleholderen ind i bøgerne efter at skolen er

endt, på det at børnene straks kan begynde at skrive, og ikke opholdes ved forskriften, der skal være simpel, tydelig og uden kunstige træk.

11. Til høflighed og tjenstagtighed imod alle, især

fremmede og rejsende må han anvise og formane børnene, og må de i skolen ligeledes vænnes til høflighed, ikke træde ind i skolen eller gå ud af den uden at hilse skoleholderen og de andre tilstedeværende på en anstændig måde. Ligeledes er almindelig lydighed, gode sæder, og orden, dyder som skoleholderen så vidt muligt må våge over, at de også uden for skolen øves. Derfor må han, når han får noget sådant at vide, undersøge det i skolen og efter omstændighederne formane eller straffe barnet. Især må opsætsighed imod forældre og alle foresatte, slagsmål imod hinanden og forøvet skade på træer, huse og deslige, på det alvorligste anses, og tyverier uden for skolen straffes ligesom samme var sket i skolen.

12. Konfirmationsbørnene må han desuden,

enten de har været hans skolebørn eller ikke, øve i deres kristendom i det mindste to gange om ugen og efter om det behøves. For de børn som har været til konfirmation, og haver lyst til at vedblive skolen for at blive fuldkommen, og øves i deres skrive og regne, holdes vinterskolen fra 5 til 6 om aftenen. Især må han antage dem, som præsten formedelst deres vankundighed viser til ham, når de ikke er oplyste nok til at antages ved herrens bord, og med al mulig flid søge at undervise dem, således at de kan få den fornødne kundskab om gud og deres salighed, hvilket så meget lettere vil ske, når præsten tillige med ham antager sig sådan ungdom, som ikke er grundet nok. Han må især om vinteraftenen holde en forelæsningstime fra 6 til 7 for de gamle folk udi en eller anden opbyggelig bog eller give sommetider til forandring udi anden god og nyttig bog af dem han har, en forelæsning, så at han endog må give dem lejlighed og adgang til at få nogen oplysning om det de har forsømt i deres ungdom, og således i det mindste på en angenem og nyttig måde tilbringe tiden, der må falde dem langsom, når de ellers har intet at forrette. Til at opvække hos dem lysten, begynder han med historier, fortællinger osv. og overlegger med præsten og skolekommissionen hvad som kunne anses mest fornødent og nyttigt til deres store oplysning, hvorved han tillige tid efter anden er i stand til på en god måde at udslette mange af de fordomme, vankundighed plejer at frembringe. Dette må da altid ske som en villighed imod dem, og følelsen af nytten og fornøjelsen det virker på dem, vil da rigt give skoleholderen inden en kort tid en talrig forsamling, og han derved vinde hans hele distrikts kærlighed og yndest. Ved de af præsten ugentlig anstillende katekisationer må han, når han således overhøre ungdommen for at erfare hvorvidt de fremmes, altid give den fornødne forklaring og melde ham alt hvad som i de 8 dage er sket, tillige forevise sin skoleprotokol til hans eftersyn og med den skyldigste taknemmelighed efterkomme, hvad præsten måtte finde fornødent at vise ham til rette udi, hvor han behøver bedre undervisning. Ligeledes må han, når biskoppen hver 3 år og provsten hvert år finder for godt i kirken at overhøre ungdommen, altid være til stede med hans ungdom, forestille dem efter deres kundskabers beskaffenhed, og står til ansvar i flad noget på hans undervisning skulle være at udsætte. Han står tillige til ansvar for hans opførelse og må vente følgerne samme vil have i følge forordningen af 23. janu. 1739 dens 17§ om samme imod formodning ikke skulle være således som det for en god og ærekær skoleholder er anstændigt. Han må da altid have sin flidsjournal ved hånden efter det ham foreskrevne skema, på det deraf straks kan ses, hvor ofte nogen har forsømt skolen.

13. Korporlig straf og grove skældsord er ikke det

som skoleholderen skal holde sine børn i orden med, Formaninger og advarsler må alle tider foregå, trusler og straf, som må være det sidste. Slag, men aldrig skældsord, er det sidste middel ved forseelse, hvor andre mildere hjælpemidler forgæves har været anvendte, og disse må kun bruges meget sjældent, da man har så mange andre der er mere virkende, men aldrig må noget loves eller trues, uden at det holdes på det nøjeste. Intet er farligere end at eftergive sådanne straffe, som barnet allerede tit er truet med, skoleholderen ville tabe sin anseelse og kun give lejlighed til flere forseelser. Endnu mindre må han se igennem fingere med nogen lyde, eller lade det altid bero ved advarsler og trusler. For at lære, må tampen aldrig bruges heller ikke være i stuen, førend den uomgængelig må bruges, og da føres den ind med højtidelighed, men når den har gjort sin tjeneste forvises den straks igen, og må kun have sted ved følgende lejligheder:

1. Åbenbare modvillighed og ulydelighed imod skoleholderen må eksemplarisk straffes for at erholde [*holde*] hans agtelse.
2. Meget sammensat løgn, hvilket han må søge når noget usømmeligt erfares og barnet ved gentagelser nægter samme, at bringe det ved formaninger til at tilstå sandheden af og bestemme straffen i forvejen som det kan vente. En oprigtig tilståelse forvandler da den korporlige straf i en mindre og mildere. Vedbliver barnet desuagtet løgnen, så søger ham ved efterspørgsel og spørgsmål at nøde det til at forråde sig selv eller at modsige sig, siden fremfører han de fornødne vidner og pålægges barnet at hæve modsigelsen af deres udsigende med hans egen. Barnet må da føle sig overbevist, og kan ikke længere nægte, men må tilstå sandheden, vil derfor ventelig bede om straffens eftergivelse, men så må ingen skånsel finde sted, den fastsatte straf sker straks uden ophold og uden at se på nogen gråd eller skrig, dog må straffen ske uden affekt eller skældsord. Før straffen eksekveres, må skoleholderen vise barnet det hæslige [*dadelværdige*] i dets forseelse og søge at opvække følelsen af det ydmygende og beskæmmende af straffen. Men når et barn har fået sin straf, så må skoleholderen og de øvrige børn i skolen have forglemt forseelsen og skoleholderen ikke tåle, at hans forseelse eller straffen ham bebrejdes.
3. Tyverier må ligeledes alvorlig og eksemplarisk afstraffes, men slige hårde korporlige straffe vil kun behøves meget sjældent, når skoleholderen ved sin omgang med at danne børnene således, at der bliver så at sige kun en tænke måde i blandt dem, der så meget mere sikrer dem for slige straffe. Små straffe vil derimod altid behøves, men de må være således indrettede, at de virker forbedring og især bestemmes efter et hvert barns særskilte tænke måde, siden et barn tit kan rettes ved lettere straf end andre i hvilket skoleholderen altid bedst må vide og derefter vælge den som er virksomst, såsom: skam eller at miste det som er den skyldige angent, bestemmer straffen bedst alt ligesom de er passende for forseelsen. Efter denne grundsætning iagttages følgende:
 - a. Ved uopmærksomhed, efterladenhed og Dovenskab. Barnet bør da, når det nogle gange er advaret, ikke gøre lektionen med, ikke læse, skrive eller regne med de andre, men må være en stum uvirksom tilhøre, og lukke sin bog ifald der læses, eller efter omstændighederne rykke to eller flere stader ned, dette virker i almindelighed så stærkt, at de ved bøn søger at befries; men skoleholderen må da holde sit ord, når han engang har bestemt sådan straf, og når børnene ved det, er de så meget mere lydige.
 - b. Ved gentagen uagtsomhed, uorden, umulighed og små moralske forseelser. Barnet må da enten rykke fra de andre, sidde alene, eller stå for bænken eller sættes alene på en liden

bænk, eller rykke ned. Sidder han enegang enden rykker han ikke så snart op igen, thi sådan straf må ikke foranstaltes for tit, når de skal anses for vigtige, og enhver søger da at tage sig vare. At kastes ud af skolen, er den største straf og må ske overmåde sjældent. At alt dette vil let skønnes at skoleholderen ikke må straffe:

1. Mangel på evne og hukommelse, undseelse eller unaturlig langsomhed i at fatte og begribe.
2. Temperamentsfejl, hurtighed, uagtsomhed, søvnagtighed og langsendrægtighed [*længe om at udføre noget*], når det sker af overilelse, uagtsomhed imod forsæt eller af vildskab, og ikke efter at tilstrækkelige passende forbedringsmidler for at afhjælpe dem, har været anvendt, uden nytte.
3. Legemesfejl, svaghed og sygdom som ikke må forekastes eller bebrejdes nogen.
4. Fejl som ikke er børnenes skyld, men skoleholderens egne, eller forældrenes eller andres.

Derimod må straffes:

1. Alle fejl som ikke forbedres, uagtet ofte gentagen formaning, advarsel og trusler.
2. Særskilte fejl såsom:
 - a, Overtrædelser imod skolen, som i flid og efterladenhed.
 - b, Fornærmelse imod andre børn og hvert forsøg at friste andre til det onde.
 - c, Modvillighed og ulydighed imod de foresatte.
 - d, Synd og sådanne vaner, som er skadelige for hjertet og hindrer dets gode dannelse, såsom: løgn af alle slags, bagtalelse, bande, forsømmelse eller sket opførsel i kirken, grov vildskab.
 - e, Fremturenhed i det onde, især når de forarger [*vækker ubehag*] og forfører andre børn.

Men alt det som således straffes, må være ganske bevist, så at man sikkert kan til regne barnet, og at intet til utide straffes allehånde strafinstrumenter forkastes rent, såsom umådelige slag, ørefigen, alle stød og slag med hånden, at rive eller trække dem i hårene, at knive i ørene osv. må aldeles ikke finde sted. Et ris for de små børn som sjældent, men med eftertryk, må bruges. En tynd tamp for de store, og af samme 3 eller 4 slag, men aldrig over 10, hvilket skoleholderen ikke selv men en anden må gøre, og kun efter skolekommissionens kendelse, er det som tilstedes. I viste tilfælde må straffen udsættes:

- a. Når skoleholderen er i affekt, og da til vreden ligger sig.
- b. Så længe skolen og undervisningen vare, men den må alligevel straks kendes, imidlertid separeres han for de andre, eller hans navn skrives på en dertil bestemt tavle.
- c. Når trussel ikke har frugtet og barnet desuagtet har begået fejl, men skoleholderen har billige og vigtige årsager for at skåne barnet for at give det tid til angresle [*anger*] og afbigt [*bøn om tilgivelse*]. Det samme gælder og i andre lige tilfælde.

- d. De større forseelser som først skal afgøres i skolekommissionen såsom: når en fortjener slag med tampen, skal udelukkes af skolen, rykke ned i en ringere klasse og forældrene eller dens slægt i forvejen må meddelelse årsagen dertil.
- e. Når forseelsen eller alle omstændighederne ved samme ikke fuldkommen er oplyste.

Ellers skal straffen altid ske så snart muligt efter forbrydelserne, fordi den da gør den mest forbedrende virkning. Endelig kan straffen for sådanne store forbrydelser næsten aldrig eftergives eller formildes til en eingeen[?], med mindre at man af barnets forrige opførsel og omstændighederne med grund kan håbe forbedring og iværksættelsen af de løfter han gives ved sin bøn om eftergivelse. Derimod kan straffen for de første bevendte forseelse ved den skyldiges straks efter forseelsen påfølgende gode opførsel for den største del formildes.

Ekstraordinære belønninger for god opførsel er unødvendig, siden at barn ikke for belønningen, men af kærlighed til det gode, må være lydigt, flittigt og ordentligt.

Det som læres må være belønning nok, kun meget sjældent må gøres undtagelse, derfor må de fremmed som besøge skolen altid anmodes ikke at ytre deres fornøjelse eller bifald over et barn især, og endnu mindre skænke dem penge, men vel skolebøssens. Ros og dadel for det læste, eller evnerne, må ske med megen varsomhed, siden utidig ros gør hofmodig [*hovmod*] stolt og opvækker kun egen kærlighed, forhindre følgelig før flid end den fremmer den, ligesom stærk dadel gør modløs, forbløffet [*forknyttet*], uvillig og tit endnu enfoldigere.

Heraf ses at intet barn må roses offentlig for mere flid eller evner, men den største ros af skoleholdere må blot være: det er godt; mindre evnede bør før eges for at opmunter dem og tilkendegive deres flid. Endnu mindre må noget barn bebrejdes for at have ringere evne eller skældes for dum og uviden, siden det derved ikke får større evner, eller bliver klogere. Men skoleholderen må da anvende sin største flid til at danne sådanne. Dovenskab og uorden dadles før, dog må det ske uden forbitrelse og heller ikke for tit, siden dadel alene hjælper meget sjældent. Skoleholderen må endelig altid indføre i hans protokol eller journal, når nogen på en eller anden måde således afstraffes, og tillige navngive forseelsens natur.

Skoleholderen skal, så snart skolen er endt om aftenen lukke vinduerne op i skolestuen, at all uddunstning af de mange børn kan trække ud af stuen, og ren luft komme ind igen, og hver onsdag og hver lørdag skal han lade stuen feje, og sørge for at skolestuen altid udmærker sig ved renlighed.

14. Over skolens inventarium holder han et

ordentligt register in triplo, hvoraf et leveres mig, et til skolekommissionen og et forbliver ved skolen, som alle må være forfattede under hans hånd, og deri indføres alt hvad som hører til skolehuset, nemlig; borde, bænke, kakkellovne, ildtanger, ditto skuffer, regnetavler, blækhus osv. såvel som alle andre til skolen anskaffede requisita [*materialer*] som enten anskaffes eller skænkes. Ligeledes forfattes en fortegnelse over alle bøger, landkort og alt andet, som således bliver til bestandigt brug for skolen. Skulle ved den årlige eftersyn findes noget af skolens inventarium at være forkomment eller ved hans uagtsomhed beskadiget, da bliver han derfor ansvarlig. Alle bøger modtager skoleholderen under sin hånd og svarer til dem, uden for så vidt at de børnene opslides, men så må de dog alligevel forvises ved det årlige eftersyn. Ingen må derfor betros at tage nogen bog hjem med sig, med mindre skoleholderen er vis på, at den kan betros ham,

og indestår han da for den. Af blæk og papir leveres ham det fornødne således som det årlige til skolens brug kunne behøves, ligesom og lysene der forbruges.

15. For sådan skolehold at forrette i alle måder

således som denne instruktion fastsætter, skal til skoleholderen betales af skolekassen 2 rd., hvoraf en fjerdedel betales kvartalibe, det fornødne brænde med 10 favne fag[...] samt græsning og fodring til 2 køer og 6 får, og kan han modtage sin løn i 2 terminer. Han må ikke tage eller fordre noget af bønderne, men være fornøjet med det ham således af mig er tilstået, da alt det som bønderne skal svare til skolen falder til skolekassen, og må derfor ikke bebyrdes med flere udgifter. Endnu mindre må han tage nogen doleur [*påføre smerte*] enten for at overbære forseelsen eller af andre årsager, det være sig af hvad navn nævnes kan lidet eller meget, omendskønt nogen sådant end og uden husligt ville påtvinge ham, eller deres nogen slags handel med bønderne. Handler han imod formodning der imod, straffes han første gang med 2 rd., og anden gang skal han have sit embede forbrudt.

København den 19 novb. 1791

CD Reventlow

Odense bispegård den 27 novemb. 1791